

ПРО ОСНОВНІ ПІДСУМКИ РОБОТИ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА ЗА 2022-2025 РОКИ

ПРО КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК

Карпатський біосферний заповідник є державною, природоохоронною та науково-дослідною установою міжнародного значення, створеною з метою збереження унікальних природних комплексів Українських Карпат, проведення наукових досліджень, екологічного моніторингу, екологічної освіти та забезпечення сталого розвитку гірських територій.

Територія Заповідника входить до складу об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», до Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО, до Рамсарських водно-болотних угідь міжнародного значення та є частиною Карпатської конвенції. Це визначає особливу відповідальність Заповідника за збереження природної спадщини Карпат на національному та міжнародному рівнях та виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України.

Карпатський біосферний заповідник здійснює державну охорону територій природно-заповідного фонду, проводить наукові дослідження, веде програму «Літопис природи», здійснює моніторинг природних процесів, займається екологічною освітою, співпрацює з місцевими громадами, туристами, науковцями та природоохоронними установами інших країн, забезпечує збереження біологічного та ландшафтного різноманіття Карпатського регіону.

На сьогодні Заповідник є міжнародно визнаним природоохоронним, науковим та еколого-освітнім центром, п'ять разів нагороджувався Європейським дипломом Ради Європи — однією з найвищих європейських природоохоронних відзнак.

За майже 60-річний період діяльності Карпатський біосферний заповідник досяг значних результатів у сфері охорони природи, науки та екологічної освіти, здобув міжнародне визнання та став однією з провідних природоохоронних і наукових установ Карпатського регіону, що відіграє важливу роль у збереженні природної спадщини Українських Карпат та розвитку сталого природокористування.

ОСНОВНІ ПОДІЇ 2022-2025 РОКІВ

Упродовж 2022-2025 років у діяльності Карпатського біосферного заповідника відбулося низка важливих подій, які стали визначальними для подальшого розвитку установи:

розширено територію Карпатського біосферного заповідника на площу 17 913,6 га;

забезпечено державну охорону територій Заповідника з різними правовими режимами використання на всій території площею понад 66 тис га;

забезпечено охорону та збереження об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи»;

завершено внесення інформації про земельні ділянки Заповідника до Державного земельного кадастру площею 32,1 тис. га, які перебувають у його постійному користуванні;

розроблено зміни до Проекту організації території Заповідника на новоприєднану територію площею 17 913,6 га;

підготовлено та надіслано до Міндовкілля України звіт про виконання п'ятирічного плану заходів на 2019–2023 рр. Проекту організації території Карпатського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів;

завершено розроблення проєктів землеустрою на площу 7 508,8 гектарів відповідно до Указу Президента України «Про розширення території Карпатського біосферного заповідника» від 14 січня 2010 року № 25;

завершено розроблення проєктів землеустрою на площу 7 409 гектарів (І-черга) відповідно до Указу Президента України «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника» від 22.01.2022 № 5;

проведено державну атестацію Заповідника як наукової установи на період до 2030 року;

впроваджено інформаційно-моніторингову систему «SMART» з облаштуванням командного центру;

розроблено та затверджено п'ятирічний план заходів Проекту організації території на 2024-2028 роки;

внесено зміни до матеріалів лісовпорядкування, якими передбачено переформування похідних одновікових ялинників у змішані деревостани, наближені до природних, що є важливим заходом адаптації лісів до змін клімату та підвищення їх екологічної стійкості.

Зазначені заходи стали важливим етапом розвитку Карпатського біосферного заповідника, розширили територію природно-заповідного фонду, посилили охорону природних комплексів та забезпечили розвиток наукової і природоохоронної діяльності установи.

ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ ЗА 2022–2025 РОКИ

На виконання природоохоронних заходів, передбачених Проектом організації території Карпатського біосферного заповідника спрямовано:

384 млн 100 тис гривень із загального фонду державного бюджету;

12 млн 919 тис гривень із спеціального фонду державного бюджету (власні кошти);

17 млн 017 тис гривень благодійної міжнародної допомоги, грантів.

Зазначене фінансування є недостатнім і становить лише близько 30-40% від потреби.

Працівниками наукових відділів та лабораторій:

забезпечено своєчасну щорічну підготовку та випуск чергових томів «Літопису природи»;

видано 349 наукових публікацій, з яких 28 у фахових та наукових журналах, які індексуються в міжнародних науково-метричних базах.

Окрім виконання програми «Літопис природи», науковці установи брали участь у реалізації численних наукових проєктів, зокрема міжнародних.

Серед міжнародних проєктів важливе значення для Заповідника має українсько-німецький проєкт «Підтримка природно-заповідних територій в Україні», завдяки якому Карпатський біосферний заповідник значно покращив матеріально-технічну базу та кадровий потенціал.

Продовжувалася співпраця з природоохоронною організацією Global Conservation (США), яка ставить за мету подальше розгортання патрульно-моніторингової системи SMART для потреб охорони і моніторингу на території Карпатського біосферного заповідника. За кошти організації придбано 2 мотоцикли, 30 смартфонів, 3 планшети, 4 павербанки і 20 фотопасток на загальну суму близько 1 млн гривень.

Спільно з ГО «Дунайсько-Карпатська програма» здійснювалась реалізація проєкту «Врятуй Долину нарцисів» за підтримки ЕОСА (European Outdoor Conservation Association) та ORTOVOX та у рамках програми Open Rivers Programme реалізовано міжнародний проєкт «Знесення (демонтаж) річкових дамб водозбірного басейну Тиси та відновлення заплав для особливо цінних територій (Україна)».

Важливим проєктом також є «LIFE Prognoses», який реалізовано в Заповіднику протягом 2023-2025 років, - «Збереження старовікових лісів у Європі: природна спадщина, загальний опис, синтез та екосистемні послуги», який фінансувався програмою LIFE Європейського Союзу.

Продовжується реалізація міжнародного проєкту ForestConnect «На шляху до кліматично розумної зв'язності лісів для великих хижих ссавців у Балкано-Карпатському регіоні».

Заповідник співпрацював і продовжує співпрацювати з Франкфуртським зоологічним товариством, міжнародною природоохоронною організацією Global Conservation, Всесвітнім фондом природи (WWF), громадськими організаціями та природоохоронними установами інших країн.

Науковці Карпатського біосферного заповідника були залучені до координації досліджень у межах об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», брали участь у розробці міжнародних рекомендацій щодо збереження букових пралісів.

Карпатський біосферний заповідник з робочим візитом відвідала делегація Міжнародного європейського фонду природної спадщини «EuroNatur» (Німеччина). У рамках візиту відбулась урочиста церемонія вручення Федору Гамору премії EuroNatur, якої він удостоєний у 2022 році.

Національний експерт Комітету Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО, заст. начальника відділу НДР та міжнародної співпраці Карпатського біосферного заповідника В.Ф. Покин'ючереда упродовж звітнього періоду здійснював оцінку номінаційних досє потенційних природних об'єктів Всесвітньої Спадщини, а також опрацювання інших документів за дорученням Міндовкілля.

Щорічно Карпатським біосферним заповідником спільно з Творчою асоціацією «Corona Carpathica» забезпечено вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpathica» у еколого-освітньому центрі «Центр Європи».

Протягом 2022–2025 років установою видавалися всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати», науковий збірник «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України», регіональна екологічна газета «Вісник Карпатського біосферного заповідника».

Карпатський біосферний заповідник є базою для проведення наукових досліджень українськими та закордонними науковцями, а також навчальних практик студентів провідних закладів вищої освіти України та Європи.

У Заповіднику проведено:

міжнародну науково-практичну конференцію з нагоди 55-річчя організації Карпатського заповідника та 30-річчя затвердження в Україні біосферних заповідників (Україна, м. Рахів, 21 листопада 2023 року);

засідання Міжнародного круглого столу «Еколого-правові, науково-освітні та транскордонні аспекти впровадження Карпатської конвенції та Протоколів до неї» (Україна, м. Рахів, 3 жовтня 2024 року).

видано Збірник наукових матеріалів та рекомендацій із питань вдосконалення діяльності установ природно-заповідного фонду в Карпатському регіоні.

Значна робота проводилася у сфері еколого-освітньої діяльності. Працівники Заповідника проводили екологічні уроки, лекції, виставки, екологічні акції, працювали з молоддю, студентами, туристами та місцевими

громадами. Працювали Музей екології гір, еколого-освітні та інформаційні центри, туристичні маршрути та еколого-пізнавальні стежки.

Працівниками адміністрації, основних структурних підрозділів та еколого-освітнього відділу:

організовано 1200 еколого-освітніх та виховних заходів, 265 семінарів, конференцій, виставок;

видано 143 публікації еколого-освітнього та науково-популярного характеру, в т.ч. на власних вебсторінках.

Заповідник також забезпечував утримання та розвиток інфраструктури — адміністративних будівель, наукових стаціонарів, кордонів, туристичних маршрутів, інформаційних щитів, доріг та господарських будівель.

Працівниками служби державної охорони:

- проведено 2253 рейди та перевірки з метою попередження незаконних рубок, браконьєрства, засмічення територій та інших порушень заповідного режиму.

- забезпечено виконання заходів щодо запобігання виникненню, поширенню пожеж, інших надзвичайних ситуацій та їх ліквідації;

- забезпечено належну організацію робіт з охорони й відтворення природних екосистем, видів диких тварин та здійснення природоохоронних заходів щодо захисту природних комплексів;

- організовано належним чином участь працівників у гасінні пожеж;

- забезпечено проведення планових та контрольних ревізій обходів й природоохоронних діляниць;

- організовано та забезпечено охорону та моніторинг території заповідника за допомогою патрульно-моніторингової системи SMART.

Всі працівники служби державної охорони Заповідника пройшли навчання та підвищили свою кваліфікацію в Державній екологічній академії післядипломної освіти та управління Міндовкілля України.

Заповідником передано до Збройних Сил України 2 нових автомобілів ТОЙОТА, один автомобіль ДАСТЕР, автомобіль ГАЗ 66 та автомобіль НИВА.

- 14 працівників Заповідника на сьогодні боронять країну в складі ЗСУ, 13 демобілізовано.

Показники ефективності діяльності установи за 2022–2025 роки підтверджують належне виконання Заповідником покладених на нього державних завдань у сфері охорони природно-заповідного фонду, наукової діяльності, екологічної освіти та міжнародної природоохоронної співпраці.

СПІВПРАЦЯ З ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ У 2022 - 2025 РОКАХ

Протягом 2022–2025 років Карпатський біосферний заповідник послідовно реалізовував підходи сталого розвитку на території транзитної зони Карпатського біосферного резервату та забезпечував практичну співпрацю з територіальними громадами.

На постійній основі працювала Координаційна рада, до складу якої входять представники територіальних громад, органів влади, громадських організацій та туристичного бізнесу.

Координаційна рада на засіданнях ухвалила низку звернень до профільного міністерства та інших центральних органів влади з питань покращення співпраці з Заповідником, вирішення питань сплати земельного податку, забезпечення населення паливними дровами тощо.

До раніше укладених Меморандумів про співпрацю та Декларацій про визнання територій як таких, що входять до території сталого розвитку Карпатського біосферного резервату, долучились Дубівська та Усть-Чорнянська територіальні громади Тячівського району.

Заповідник не лише здійснює охорону природних територій, але й виступає важливим партнером громад, роботодавцем та платником податків, а також надає підтримку місцевому населенню у вирішенні соціально-побутових питань.

У межах співпраці з територіальними громадами протягом 2022–2025 років:

видавались безоплатно дозволи на щорічний випас худоби у високогір'ї, зони антропогенних ландшафтів Заповідника;

забезпечувались мешканці, що проживають в зоні діяльності Заповідника, будівельною та паливною деревиною згідно зі списками, погодженими місцевими радами;

забезпечувалась можливість безоплатного відвідування території Заповідника мешканцями населених пунктів, розташованих у зоні діяльності Заповідника;

на звернення громадян, надавались погодження, щодо проведення природоохоронних заходів у межах території сталого розвитку Карпатського біосферного резервату;

Заповідником сплачувалися податки до бюджетів семи територіальних громад Рахівського та Тячівського районів Закарпатської області, що є важливим джерелом наповнення місцевих бюджетів.

За 2022–2025 роки сплачено до:

Ясінянської селищної ради — земельного податку **35 827,6 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **2 958,2 тис. грн**;

Богданської сільської ради — земельного податку **47 253,0 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **4 332,4 тис. грн**;

Рахівської міської ради — земельного податку **19 703,7 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **19 544,4 тис. грн**;

Великобичківської селищної ради— земельного податку **7 963,2 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **1 664,5 тис. грн**;

Углянської сільської ради — земельного податку **14 932,8 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **1 920,1 тис. грн**;

Нересницької сільської ради — земельного податку **30 112,8 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **1 936,8 тис. грн**;

Хустської міської ради — земельного податку **927,0 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб **587,9 тис. грн**.

Усього сплачено:

земельного податку — **156 720,1 тис. грн**, податку на доходи фізичних осіб — **32 944,3 тис. грн**.

В напрямку співпраці з територіальними громадами продовжилися напрацювання Програм соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах території природно-заповідного фонду.

Таким чином, Карпатський біосферний заповідник є не лише науковою, бюджетною природоохоронною установою міжнародного значення, а й важливим економічним партнером територіальних громад, забезпечує робочі місця, сплачує податки до місцевих бюджетів, сприяє розвитку туризму, традиційного природокористування та сталого розвитку гірських територій.

Окремим прикладом співпраці з громадськістю є природоохоронний проєкт у ПНДВ «Долина нарцисів» імені професора Василя Комендаря.

З метою сприяння збереженню та розширенню місць зростання червонокнижного виду рослин — нарциса вузьколистого — підтримано спільну ініціативу з громадською організацією щодо утримання буйволів, які забезпечують природне регулювання травостою та запобігають заростанню території чагарниками.

У межах цієї співпраці в порядку благодійної допомоги від ГО «Карпатсько-Дунайська програма» придбано електропастух, а також спільно із Заповідником споруджено капітальну споруду для утримання тварин.

Таким чином, діяльність Карпатського біосферного заповідника спрямована не лише на охорону природи, але й на розвиток територій, підтримку місцевого населення та формування партнерських відносин між природоохоронною установою і територіальними громадами.

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА У 2022-2025 РОКАХ

У діяльності Карпатського біосферного заповідника залишаються проблемні питання, зокрема недостатнє фінансування природоохоронної діяльності, матеріально-технічне забезпечення, кадрові питання, значне навантаження у зв'язку із збільшенням території Заповідника, а також складна та тривала ситуація, пов'язана із сплатою земельного податку за землі природно-заповідного фонду.

Протягом 2022–2025 років установа працювала в умовах складної фінансової та правової ситуації, пов'язаної з недостатнім фінансуванням, судовими рішеннями, проблемами сплати земельного податку, донарахуванням податкових зобов'язань та штрафних санкцій, а також блокуванням окремих видатків. Незважаючи на це, Заповідник не допустив зупинки роботи установи, втрати територій природно-заповідного фонду, значних пожеж чи знищення природних комплексів і продовжував виконувати свої державні та міжнародні природоохоронні функції.

Однією з найбільших проблем стала ситуація із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду. Протягом 2019–2024 років Карпатський біосферний заповідник сплатив до місцевих бюджетів понад 250 млн грн земельного податку, що фактично означало перерозподіл коштів державного бюджету до місцевих бюджетів через механізм оподаткування державної природоохоронної установи. Така ситуація свідчить про відсутність системного механізму фінансування витрат на сплату земельного податку установами природно-заповідного фонду на державному рівні.

У 2022–2025 роках навколо питання сплати земельного податку сформувалася складна правова ситуація, що має системний характер та зумовлена різним тлумаченням норм податкового, земельного та бюджетного законодавства різними державними органами. Різні підходи до визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду та застосування індексації нормативної грошової оцінки земель призвели до виникнення податкових спорів між Заповідником та контролюючими органами.

У результаті цієї правової невизначеності органами державного фінансового контролю, податковими органами та правоохоронними органами проводилися перевірки, ревізії, нараховувалися податкові зобов'язання та штрафні санкції, а також були відкриті кримінальні провадження щодо посадових осіб установи. При цьому управлінські рішення щодо нарахування та сплати земельного податку приймалися адміністрацією Заповідника на підставі офіційних роз'яснень державних органів та індивідуальних податкових консультацій, що свідчить про відсутність умислу та умисних порушень з боку посадових осіб установи.

З метою врегулювання ситуації трудовий колектив Заповідника, Науково-технічна та Координаційна рада і адміністрація установи, зверталися до Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства фінансів України, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, Державної податкової служби України, Офісу Президента України, Ради національної безпеки і оборони України, Офісу Генерального прокурора, а також до міжнародних природоохоронних організацій (додається).

У відповідь на звернення щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду, Офіс Генерального прокурора повідомив, що питання законодавчого врегулювання сплати земельного податку установами природно-заповідного фонду належить до компетенції органів виконавчої влади, зокрема Міністерства фінансів України, та повідомив про направлення відповідних пропозицій щодо нормативно-правового врегулювання порушених у зверненнях питань до Міністерства фінансів України (додається).

На звернення Координаційної ради Заповідника також була надана відповідь (додається)

Щодо інших державних органів, то розгляд звернень ще триває.

Таким чином, на державному рівні фактично підтверджено, що проблема має системний характер і пов'язана не з діяльністю окремої установи, а з відсутністю узгодженого нормативно-правового механізму фінансування витрат на сплату земельного податку установами природно-заповідного фонду.

У сучасних умовах основними викликами для Карпатського біосферного заповідника залишаються:

недостатній рівень фінансування природоохоронних заходів, наукових досліджень та матеріально-технічного забезпечення;

значне фінансове навантаження, пов'язане із сплатою земельного податку; судові спори та правова невизначеність щодо застосування податкового законодавства;

ризиків блокування рахунків та видатків установи;

кадрові проблеми та відтік кваліфікованих працівників;

збільшення площі територій, що охороняються, без відповідного збільшення фінансування;

необхідність виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України;

зростання ризиків лісових пожеж, стихійних явищ та змін клімату;

потреба у розвитку наукової діяльності, екологічного моніторингу та співпраці з громадами.

Незважаючи на зазначені проблеми та виклики, Карпатський біосферний заповідник продовжує виконувати свої функції з охорони природних екосистем

Українських Карпат, проведення наукових досліджень, екологічного моніторингу, екологічної освіти та забезпечення виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Підсумовуючи результати діяльності Карпатського біосферного заповідника у 2022–2025 роках, можна зазначити, що у складних умовах воєнного часу, фінансових обмежень, правової невизначеності щодо сплати земельного податку та збільшення площі територій Заповідника, установа забезпечила стабільну роботу, охорону природних територій, проведення наукових досліджень, екологічний моніторинг, розвиток міжнародної співпраці та співпрацю з територіальними громадами.

Незважаючи на складну фінансову та правову ситуацію, Карпатський біосферний заповідник не допустив зупинки діяльності установи, втрати територій природно-заповідного фонду, значних пожеж чи знищення природних комплексів і продовжував виконувати свої державні та міжнародні природоохоронні функції.

Водночас подальший розвиток Карпатського біосферного заповідника пов'язаний і залежить від вирішення стратегічних завдань та реалізації основних напрямів розвитку установи.

Одним із ключових завдань є завершення землевпорядкування території Заповідника, оформлення прав постійного користування земельними ділянками, встановлення меж територій природно-заповідного фонду в натурі (на місцевості) та внесення відповідних відомостей до державних реєстрів.

Важливим стратегічним напрямом є розроблення нового Проєкту організації території Карпатського біосферного заповідника, охорони, відтворення та використання природних комплексів на новий 10-річний період, який визначить основні напрями природоохоронної, наукової, еколого-освітньої та рекреаційної діяльності Заповідника.

Перспективними напрямами розвитку Заповідника залишаються:

- розвиток наукової діяльності та екологічного моніторингу;
- розвиток еколого-освітньої та природоохоронної діяльності;
- розвиток екологічного туризму;
- поглиблення співпраці з територіальними громадами;
- реалізація принципів сталого розвитку Карпатського біосферного резервату;
- участь у міжнародних природоохоронних та наукових програмах;
- адаптація природних екосистем о змін клімату та збереження біорізноманіття.

Карпатський біосферний заповідник і надалі працюватиме над поєднанням охорони природи, розвитку науки, екологічної освіти, туризму та співпраці з громадами відповідно до міжнародних принципів функціонування біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Збереження унікальних природних комплексів Українських Карпат, розвиток науки, екологічної освіти, співпраця з територіальними громадами та забезпечення сталого розвитку гірських територій залишаються основними пріоритетами діяльності Карпатського біосферного заповідника на наступні роки.

Карпатський біосферний заповідник — це не лише природоохоронна установа, а науковий, природоохоронний та освітній центр, що працює для збереження Карпат і сталого розвитку регіону для нинішніх і майбутніх поколінь.

Результати роботи Заповідника — це результат щоденної праці науковців, працівників служби державної охорони, екологів, працівників господарських підрозділів та співпраці з територіальними громадами та міжнародними партнерами.

Дякуємо працівникам Заповідника, науковцям, службі державної охорони, екологам, місцевим громадам, волонтерам і всім, хто допомагає зберігати природу Українських Карпат.

Зберегти Карпати — це наша спільна справа.

Додатки на 47 арк.

Матеріал підготовлено на підставі звітів щодо роботи Карпатського біосферного заповідника за період 2022–2025 років.

Директор Карпатського біосферного заповідника,
заслужений природоохоронець України
Микола РИБАК

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ
КООРДИНАЦІЙНА РАДА КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів, Закарпатська обл., 90600. Тел: +380 3132 2-68-93, e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net

«10» 12 20 р. № 1208

Державна податкова служба України
в. о. Голови Державної
податкової служби України
КАРНАУХ Л.А.

04053, м. Київ, Львівська пл., 8
ел.адреса: post@tax.gov.ua

Міністерство фінансів України
Міністру фінансів України
МАРЧЕНКУ С.М.

01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2
ел.адреса: infomf@minfin.gov.ua

**Щодо забезпечення єдиного та правомірного
застосування норм податкового кодексу України
стосовно наукових установ природно-
заповідного фонду та усунення суперечливих
висновків контролюючих органів**

Шановна пані в.о. Голови!

Шановний пане Міністре!

Координаційна рада Карпатського біосферного заповідника, яка є дорадчим органом і до складу якої входять представники органів місцевого самоврядування гірських територіальних громад Рахівського та Тячівського районів, органів державної влади та наукової спільноти, звертається до Вас у зв'язку із системною проблемою, що склалася у зв'язку із:

застосуванням пільги зі сплати земельного податку Карпатським біосферним заповідником, який є бюджетною науковою установою природно-заповідного фонду;

колізіями та суперечностями у висновках різних контролюючих органів (ДПС, Держаудитслужба, інших органів) щодо обов'язку сплати земельного податку та "надлишковості"/"недоплати" таких сум;

подальшими судовими та кримінальними провадженнями, що виникли виключно через неодноке тлумачення норм Податкового та Бюджетного кодексів України.

Карпатський біосферний заповідник (далі – Заповідник) є:

державною науковою установою природно-заповідного фонду, що пройшла державну атестацію;

природоохоронною установою, яка забезпечує охорону понад 66 тис. га територій із найвищим природоохоронним статусом, у тому числі об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО;

бюджетною неприбутковою установою, діяльність якої повністю фінансується з Державного бюджету України.

Упродовж 2019-2025 років склалася наступна ситуація щодо оподаткування земель, які перебувають у постійному користуванні Заповідника.

Державна податкова служба України у низці індивідуальних податкових консультацій (до 2025 року) фактично заперечувала можливість застосування пільги, передбаченої п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Податкового кодексу України для закладів науки, посилаючись на наявність в установи "інших джерел доходів".

Органи місцевого самоврядування ухвалювали рішення про звільнення бюджетних установ від сплати земельного податку, а органи Держаудитслужби за результатами ревізій визнавали багатомільйонні суми сплаченого земельного податку "надлишковими" та такими, що підлягають поверненню до бюджету.

Надалі, за результатами документальних перевірок органів ДПС, частина висновків Держаудитслужби була спростована, але одночасно було донараховано додаткові суми земельного податку та значні штрафні санкції, зокрема через трактування індексації нормативно-грошової оцінки земель за межами населених пунктів усупереч офіційним роз'ясненням Держгеокадастру.

Після зміни установчих документів, зміни ознаки неприбутковості на код "0031 – бюджетні установи" та виключення з видів діяльності КВЕДів, не пов'язаних із природоохоронною функцією, ДПС України індивідуальною податковою консультацією від 24.03.2025 № 1590/ПК/99-00-04-01-04 визнала, що:

господарська діяльність Заповідника відповідає природоохоронному законодавству;

кошти від такої діяльності є власними надходженнями бюджетної установи, що зараховуються до спеціального фонду бюджету;

у Заповідника виникає право скористатися звільненням від сплати земельного податку на підставі п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 ПКУ.

Попри це, у 2025 році територіальним органом ДПС прийнято низку податкових повідомлень-рішень, якими:

з одного боку, фактично підтверджено право Заповідника на пільгу з листопада 2024 року;

з іншого боку, починаючи з січня 2025 року штучно обмежено період дії пільги, донараховано понад 58 млн. грн податкових зобов'язань і штрафних санкцій, що спричинило новий судовий спір та фактичне блокування можливості гірських громад отримати компенсаційні дотації з Державного бюджету.

У результаті, місцеві бюджети гірських громад Рахівського та Тячівського районів:

не отримали вчасно належних їм компенсацій згідно зі ст. 97 та 103 Бюджетного кодексу України;

опинилися в стані правової невизначеності щодо перспектив подальшого

фінансування;

а сама державна наукова установа міжнародного значення стала об'єктом численних перевірок, суперечливих актів та кримінальних проваджень, пов'язаних виключно з різним тлумаченням одних і тих самих норм законодавства різними органами державної влади.

З огляду на зазначене, Координаційна рада Карпатського біосферного заповідника просить:

1. Забезпечити на рівні Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України єдине, узгоджене та правомірне застосування норм Податкового кодексу України стосовно наукових установ природно-заповідного фонду, зокрема:

- п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 ПКУ щодо звільнення від сплати земельного податку закладів науки, які повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету;

- положень щодо індексації нормативно-грошової оцінки земель за межами населених пунктів з урахуванням офіційних роз'яснень Держгеокадастру та рішень судів.

2. Опрацювати питання усунення суперечностей у висновках різних контролюючих органів (ДПС, Держаудитслужба, інших органів) щодо:

- правомірності застосування податкових пільг до Карпатського біосферного заповідника;

- "надлишковості" або "недоплати" сум земельного податку за попередні періоди;

- доцільності й правомірності подальшого нарахування штрафних санкцій у ситуації, коли держава фактично змінила свою офіційну позицію щодо статусу Заповідника та його права на пільгу.

3. Розглянути можливість підготовки та оприлюднення спільних офіційних роз'яснень/листа ДПС України та Міністерства фінансів України (за участю Мінекономіки та, за потреби, Держгеокадастру), в яких:

- чітко визначити підхід до оподаткування земель, що перебувають у постійному користуванні установ природно-заповідного фонду;

- однозначно підтвердити статус власних надходжень бюджетних установ ПЗФ, як коштів спеціального фонду, які не позбавляють права на пільгу;

- визначити єдині підходи до застосування пільг та розрахунку податкових зобов'язань у подібних випадках на майбутнє.

4. Забезпечити, щоб позиція ДПС України, викладена в індивідуальній податковій консультації від 24.03.2025 № 1590/ПК/99-00-04-01-04, була послідовно врахована усіма територіальними органами ДПС, а також взята до уваги:

- під час розгляду актів перевірок, складених у минулі періоди;

- при прийнятті відповідних податкових повідомлень-рішень;

- при вирішенні судових спорів, ініційованих на підставі раніше сформованих, але нині взаємовиключних висновків контролюючих органів.

5. Сприяти напрацюванню єдиного підходу до поєднання податкових пільг та бюджетних компенсацій місцевим громадам (через механізм додаткових дотацій),

щоб:

- територіальні громади не розглядали державні природоохоронні установи як “боржників” і “винуватців” недонадходжень до місцевих бюджетів;

- відповідальність за компенсацію втрат місцевих бюджетів чітко покладалася на державу відповідно до Конституції України та Бюджетного кодексу.

Ми переконані, що узгоджена позиція ДПС України та Міністерства фінансів України у цьому питанні дозволить:

зняти правову невизначеність для гірських громад і забезпечити їм належні бюджетні ресурси;

запобігти подальшому штучному нарощуванню податкового боргу Заповідника;

зберегти можливість повноцінного виконання ним природоохоронних, наукових та міжнародних зобов’язань України в умовах воєнного стану.

Просимо розглянути це звернення в установленому порядку та поінформувати Координаційну раду Карпатського біосферного заповідника й зацікавлені територіальні громади про прийняті рішення.

З повагою,

Голова Координаційної ради

Карпатського біосферного заповідника

Микола РИБАК

Секретар Координаційної ради

Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА

Карпатський біосферний заповідник
ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ № 1
засідання Координаційної ради

м. Рахів

4 грудня 2025 р.

Загалом до складу Координаційної ради Карпатського біосферного заповідника входить 35 осіб, на засіданні присутні 22 особи. Відповідно до Положення про Координаційну раду Карпатського біосферного заповідника, засідання є правомочним.

СЛУХАЛИ: Інформацію Миколи РИБАКА, директора Карпатського біосферного заповідника, голови Координаційної ради про ситуацію щодо земельного податку Карпатського біосферного заповідника та механізм компенсації втрат місцевих бюджетів, що виникають у зв'язку з податковою пільгою, наданою державою.

ВИСТУПИЛИ: Віктор ТУРОК, перший заступник голови Рахівської РДА/РВА; Володимир ПРИСТУПА, в.о. директора Комунальної установи «Центр підтримки та розвитку тваринництва» Закарпатської обласної ради

РІШЕННЯ:

1. Врахувати, що Податковий кодекс України (п. п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282) передбачає пільгу (звільнення від сплати земельного податку) для Карпатського біосферного заповідника, як наукової бюджетної установи, яка повністю утримується за рахунок коштів державного бюджету.

2. Визнати, що можливим законним механізмом відшкодування втрат доходів місцевих бюджетів, пов'язаних із застосуванням зазначеної пільги, є надання державою додаткової дотації відповідно до ст. 142 Конституції України та ст. 97 і 103 Бюджетного кодексу України.

3. Вважати доцільним направити звернення Координаційної ради до Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та Комітету з питань екологічної політики з інформацією про ситуацію, що склалася, та потребу у врегулюванні питання компенсаційних механізмів (додається).

4. Звернутися до Державної податкової служби України та Міністерства фінансів України з проханням забезпечити єдине, узгоджене та правомірне застосування норм Податкового кодексу України щодо наукових установ природно-заповідного фонду та усунути суперечності у висновках різних контролюючих органів.

5. Рекомендувати Рахівській та Хустській міським радам, Ясінянській та Великобичківській селищним радам, Богданській, Нересницькій та Углянській сільським радам Рахівського і Тячівського районів звернутися до Кабінету Міністрів України та Міністерства фінансів України з клопотанням про надання додаткової дотації з Державного бюджету як компенсації втрат

доходів місцевих бюджетів, що виникли та виникатимуть у зв'язку із застосуванням Карпатським біосферним заповідником податкової пільги зі сплати земельного податку у 2025 році та наступних бюджетних періодах, відповідно до:

- статті 142 Конституції України,
- статей 97 та 103 Бюджетного кодексу України,
- підпункту 282.1.4 пункту 282.1 статті 282 Податкового кодексу України,
- коду пільги 18010550 згідно з Довідником № 127/1 податкових пільг.

Таке звернення спрямоване на забезпечення належної компенсації втрат місцевих бюджетів, що виникають унаслідок рішення держави про звільнення наукових установ природно-заповідного фонду від сплати земельного податку, та гарантує стабільність фінансування територіальних громад.

6. Підтримати позицію Карпатського біосферного заповідника щодо оскарження податкових повідомлень-рішень ГУ ДПС у Закарпатській області як таких, що створюють штучний “податковий борг” і унеможливають отримання територіальними громадами законної компенсації відповідно до норм Конституції та Бюджетного кодексу України.

7. Вважати доцільним направити офіційне звернення до Головного управління ДПС у Закарпатській області із проханням:

- Взяти до уваги, що податкові повідомлення-рішення перебувають на судовому оскарженні, та утриматися від будь-яких дій, що можуть створити перешкоди для об'єктивного судового розгляду.
- Забезпечити повний і неупереджений розгляд заперечень Карпатського біосферного заповідника у рамках досудових та судових процедур.
- Надати органам місцевого самоврядування офіційні роз'яснення щодо можливості обліку втрат доходів місцевих бюджетів у період дії податкового спору, що є умовою для отримання компенсаційної дотації.
- Уникати формування нових податкових рішень, які поглиблюють правову невизначеність і погіршують фінансовий стан громад та державної наукової установ.
- Забезпечити правомірне застосування п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 ПКУ до бюджетних наукових установ природно-заповідного фонду згідно з офіційною позицією ДПС України (ІПК № 1590/ІПК/99-00-04-01-04 від 24.03.2025).

Рішення прийнято одногосно.

Голова Координаційної ради КБЗ

Микола РИБАК

Секретар Координаційної ради КБЗ

Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА

**ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ
(ДПС)**

Львівська пл., 8, м. Київ, 04053, тел.: (044) 272-62-55
E-mail: post@tax.gov.ua, сайт: www.tax.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 43005393

від 09.01.2026 р. № 642 / 6/99-00-04-01-04-06 На № 06 від _____ 20__ р.

Карпатський біосферний заповідник
(код згідно з ЄДРПОУ 00276104)

вул. Красне Плесо, 77, м: Рахів,
Закарпатська обл., 90600

cbr-rakhiv@ukr.net

Державна податкова служба України розглянула звернення Координаційної ради Карпатського біосферного заповідника (далі – Рада, Заповідник) від 10.12.2025 №1208 (вх. ДПС № 47088/6 від 11.12.2025) щодо забезпечення єдиного та правомірного застосування норм Податкового кодексу України (далі – Кодекс) стосовно наукових установ природно-заповідного фонду та усунення суперечностей висновків контролюючих органів, та в межах компетенції інформує.

У зверненні Рада просить:

1) забезпечити на рівні ДПС та Міністерства фінансів України єдине, узгоджене та правомірне застосування норм Кодексу, зокрема:

п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Кодексу щодо звільнення від сплати земельного податку закладів науки, які повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету;

положень щодо індексації нормативної грошової оцінки земель за межами населених пунктів з урахуванням офіційних роз'яснень Держгеокадастру та рішень судів;

2) опрацювати питання усунення суперечностей у висновках різних контролюючих органів (ДПС, Держаудитслужба, інші органи) щодо:

правомірності застосування податкових пільг до Заповідника;

надлишковості або недоплати сум земельного податку за попередні періоди;

доцільності та правомірності нарахування штрафних санкцій;

3) розглянути можливість підготовки та оприлюднення спільних офіційних роз'яснень ДПС та Міністерства фінансів України (за участю Мінекономіки, Держгеокадастру), в яких визначити підхід до оподаткування земель, що перебувають у постійному користуванні установ природно-заповідного фонду, статусу власних надходжень бюджетних установ природно-заповідного фонду;

К

Державна податкова служба України
672/6/99-00-04-01-04-06 від 09.01.2026

4) забезпечити врахування територіальними органами ДПС позиції ДПС, викладеної у індивідуальній податковій консультації від 24.03.2025 № 1590/ПК/99-00-04-01-04.

Щодо питання 1.

Підпунктом 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Кодексу передбачено, що від сплати земельного податку звільняються, зокрема, заклади науки (крім національних та державних дендрологічних парків) (за умови використання за цільовим призначенням), які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Вимога щодо повного фінансування з державного, місцевого бюджетів передбачена також й рішеннями відповідних органів місцевого самоврядування Рахівського, Тячівського районів Закарпатської області в частині пільги для земель природно-заповідного фонду.

Заповідник є бюджетною, неприбутковою, науковою природоохоронною установою, яка внесена до Реєстру неприбуткових установ та організацій з 22.11.2016 з ознакою «0048 – інші юридичні особи, діяльність яких відповідає вимогам, встановленим пунктом 133.4 статті 133 Кодексу», а з 10.06.2024 – з ознакою «0031 – бюджетні установи».

З питання застосування Заповідником норми п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Кодексу надавалися індивідуальні податкові консультації (від 24.03.2025 № 1590/ПК/99-00-04-01-04 ПК, від 12.05.2025 № 2606/ПК/99-02-04-01-04 ПК, від 25.08.2025 № 4530/ПК/99-02-04-01-04 ПК).

Заповідник як заклад науки відповідатиме вимогам, визначеним п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Кодексу, за умови повного утримання за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

Здійснення бюджетними установами природно-заповідного фонду, в тому числі закладами науки, господарської діяльності з надання платних послуг врегульовано у постанові Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 року № 1913 (далі – Постанова № 1913), якою затверджено Перелік платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду, прийнятого відповідно до статті 47 Закону України від 16 червня 1992 року № 2456 «Про природно-заповідний фонд» (зі змінами) (далі – Перелік).

Дотримання вимог щодо додержання режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду в частині визначеної у пункті 12 Переліку послуги з оброблення деревини або виробів з неї, реалізація деревини та виробів з неї (сувенірів, пиломатеріалів і столярних виробів) (далі – Послуги оброблення), посилено приміткою про виключення з переліку Послуг оброблення для територій: природних заповідників, заповідних зон національних природних парків, біосферних заповідників, регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів і дендрологічних парків.

Згідно з п. 1 част. третьої ст. 13 Бюджетного кодексу України власні надходження бюджетних установ, які мають цільове спрямування, включаються до спеціального фонду бюджету.

Отже, право скористатися звільненням від сплати земельного податку на підставі п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Кодексу виникає у Заповідника у разі дотримання Заповідником вимог Постанови № 1913, у т.ч. щодо передбачених у Переліку платних послуг, додержання режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду, та спрямування власних надходжень Заповідника,

які мають цільове спрямування, до спеціального фонду бюджету.

Позиція ДПС щодо питання індексації нормативної грошової оцінки земель (далі – Оцінка), надана Заповіднику у індивідуальній податковій консультації від 25.02.2025 № 972/ПК/99-00-04-01-04 ПК, залишається незмінною.

Для визначення розміру земельного податку та орендної плати використовується Оцінка земельних ділянок, у тому числі право на які фізичні особи мають як власники земельних часток (паїв), з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до законодавства, який застосовується кумулятивно залежно від дати проведення Оцінки земель, зазначеної в технічній документації з Оцінки земель та земельних ділянок (ст. 289 Кодексу).

Слід зазначити, що для земельних ділянок, земельних часток (паїв), Оцінку яких не проведено (ст. 277 Кодексу), в якості бази оподаткування застосовується величина нормативної грошової оцінки ріллі по Автономній Республіці Крим або по області (далі – Оцінка ріллі по області).

Оцінка ріллі по області використовується як базова розрахункова величина вартості земельної ділянки, оскільки власна Оцінка земельної ділянки не визначена. При цьому коефіцієнт індексації, як складова розрахунку податкового зобов'язання для конкретної земельної ділянки, застосовується той, який визначений відповідно до цільового призначення такої земельної ділянки, тобто для земельної ділянки Заповідника, а не для ріллі.

Позиція ДПС з порушених вище питань доведена до Мінфіну, зокрема в межах виконання доручень Мінфіну від 23.07.2025 № 11230-01-62/21419 (вх. ДПС № 1113/4 від 31.07.2025) до звернення Углянської сільської ради Тячівського району Закарпатської області від 18.07.2025 № 420 (лист ДПС від 14.08.2025 № 2105/4/99-00-04-01-04-04), від 07.10.2025 № 06030-09-62/28711 (вх. ДПС № 1394/4 від 08.10.2025) до звернення Ясінянської селищної ради Рахівського району Закарпатської області від 26.09.2025 № 01-07.1-17-/1763-25 (лист ДПС від 04.11.2025 № 2782/4/99-00-04-01-04-04).

Щодо питання 2.

Відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, регулюються нормами Кодексу (п. 1.1 ст. 1 Кодексу).

Порядок адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, визначається виключно податковим законодавством, законодавством про збір на ведення обліку єдиного внеску (п. 3.3 ст. 3 Кодексу).

Консультації з питань практичного застосування окремих норм податкового законодавства надають контролюючі органи, визначені п.п. 41.1.1 п. 41.1 ст. 41 Кодексу.

Відповідно до п.п. 41.1.1 п. 41.1 ст. 41 Кодексу контролюючими органами щодо дотримання законодавства з питань оподаткування (крім випадків, визначених у підпункті 41.1.2 цього пункту), законодавства з питань сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи, є податкові органи

(центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальні органи).

Отже, право на надання роз'яснень практичного застосування окремих норм Кодексу мають виключно податкові органи.

Щодо питання 3.

Підготовка спільних офіційних роз'яснень за участю ДПС, Мінфіну, Мінекономіки, Держгеокадастра доцільна у разі наявності неоднозначного тлумачення окремих норм Кодексу.

У разі наявності обставин, що свідчать про неоднозначність окремих норм податкового законодавства, п. 52.6 ст. 52 Кодексу передбачена можливість видання узагальнюючих податкових консультацій, які затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику (Мінфіном).

Згідно з п.п. 1.3.5 п. 1.3 розділу I Порядку підготовки пропозицій щодо необхідності видання узагальнюючих податкових консультацій, затвердженого наказом ДПС від 28.02.2024 № 170, неоднозначність окремих норм податкового та іншого законодавства – це:

а) повна або часткова відсутність норми права, що не забезпечує завершеність правового регулювання відповідних суспільних відносин;

б) протиріччя між нормами законодавства, що регулюють одні й ті самі суспільні відносини.

ДПС не вважає фактичні обставити Заповідника такими, що потребують надання окремих офіційних роз'яснень або видання узагальнюючої податкової консультації.

Щодо питання 4.

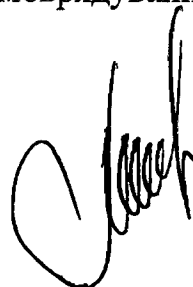
Індивідуальна податкова консультація від 24.03.2025 № 1590/ПК/99-00-04-01-04 ПК, надана Заповіднику на звернення від 18.01.2025 № 164 (вх. ДПС № 1065/ПК/6 від 18.02.2025), одночасно була надана й до ГУ ДПС у Закарпатській області.

Крім цього, до ГУ ДПС у Закарпатській області були доведені надані Заповіднику індивідуальні податкові консультації від 12.05.2025 № 2606/ПК/99-02-04-01-04 ПК, від 25.08.2025 № 4530/ПК/99-02-04-01-04 ПК.

У вказаних ПК ДПС зазначала, що право на застосування податкової пільги з земельного податку відповідно до п.п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Кодексу виникає у Заповідника у разі дотримання ним вимог Постанови № 1913, у т. ч. щодо передбачених у Переліку платних послуг, додержання режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду, та спрямування власних надходжень Заповідника, які мають цільове спрямування, до спеціального фонду бюджету.

Позицію ДПС з порушених у зверненні Ради питань буде доведено до відома відповідних органів місцевого самоврядування.

Заступник Голови

Сергій ЛИСЕЮК

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

MINISTRY
OF ECONOMY, ENVIRONMENT
AND AGRICULTURE
OF UKRAINE

**КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ
ЗАПОВІДНИК**

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів,
Закарпатська обл., 90600
Тел: +380 3132 2-68-93,
тел./факс: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
Код ЄДРПОУ 00276104

**CARPATHIAN BIOSPHERE
RESERVE**

Krasne Plesostr., 77, Rakhiv,
Zakarpattia region, UA-90600
Tel.: +380 3132 2-68-93
Tel./fax: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
State Registration Code 00276104

«18» 03 2026 р. № 326

КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2
e-mail: citizensts@kmu.gov.ua
kmu@kmu.gov.ua

Копія: **ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ**
01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5
e-mail: post@rada.gov.ua

Копія: **Комітету Верховної Ради України
з питань бюджету**
e-mail: budget@rada.gov.ua

Копія: **Комітету Верховної Ради України
з питань екологічної політики та
природокористування**
e-mail: ecology@rada.gov.ua

Копія: **Комітету Верховної Ради України з питань
правоохоронної діяльності**
lawenforcement@rada.gov.ua

Копія: **ОФІС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**
01220, м. Київ вул. Банкова, 11
e-mail: Letter@apu.gov.ua

Копія: **РАДА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ УКРАЇНИ**
01601, м. Київ, вул. П. Болбочана, 8
e-mail: info@mbo.gov.ua

Копія: **ОФІС ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА –
ДЕПАРТАМЕНТ НАГЛЯДУ ЗА
ДОДЕРЖЕННЯМ ЗАКОНІВ ОРГАНАМИ,
ЩО ВЕДУТЬ ДОСУДОВЕ
РОЗСЛІДУВАННЯ**
e-mail: office@gp.gov.ua

Копія: **МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ**

04071, м. Київ, вул. Межигірська, 11
e-mail: infomf@minfin.gov.ua

**Копія: МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ,
ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА**

01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2
e-mail: meconomy@me.gov.ua

**Копія: ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА
УКРАЇНИ**

04053, м. Київ, Львівська пл., 8
e-mail: post@tax.gov.ua

**Копія: ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА
АДМІНІСТРАЦІЯ**

88000, м. Ужгород, пл. Народна, 4,
e-mail: admin@carpathia.gov.ua

Карпатський біосферний заповідник надсилає Звернення трудового колективу щодо врегулювання системної правової колізії у застосуванні земельного податку до установ природно-заповідного фонду, яка створює ризики для належного функціонування державних природоохоронних установ та виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

Звернення схвалено на загальних зборах трудового колективу.

Просимо розглянути звернення та поінформувати Заповідник про результати його розгляду у встановленому законом порядку.

Додатки:

1. Звернення на 13 арк.
2. Витяг з протоколу загальних зборів на 1 арк.

За дорученням трудового колективу

Карпатського біосферного заповідника,

директор

Микола РИБАК

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ №1/26

загальних зборів трудового колективу
Карпатського біосферного заповідника

м. Рахів

19 березня 2026 року

Присутні: 210 працівників в т.ч. 78 - в залі засідань та 132 працівників
ПНД відділень в режимі онлайн.

Порядок денний:

3. Про звернення трудового колективу Карпатського біосферного заповідника до Кабінету Міністрів України щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду яка створює ризики для належного функціонування державних природоохоронних установ та виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

Слухали:

Інформацію директора Карпатського біосферного заповідника Рибак М.П. щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду.

Вирішили:

Схвалити звернення трудового колективу Карпатського біосферного заповідника до Кабінету Міністрів України щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду яка створює ризики для належного функціонування державних природоохоронних установ та виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

Проголосували: за 210 працівників; проти 0 працівників; утримались 0 працівників.

Доручити директору Рибаку М.П. направити звернення у встановленому порядку.

Голова зборів

Секретар зборів

Фірка М.І.

Йонаш І.Д.

ЗВЕРНЕННЯ

**трудового колективу Карпатського біосферного заповідника
щодо врегулювання системної правової колізії у застосуванні земельного
податку до установ природно-заповідного фонду, яка створює ризики для
належного функціонування державних природоохоронних установ та
виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань**

Трудовий колектив Карпатського біосферного заповідника звертається до КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ у зв'язку із ситуацією, що склалася навколо застосування податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду.

Карпатський біосферний заповідник є однією з ключових природоохоронних установ держави, на яку покладено функції з охорони природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, здійснення наукових досліджень та забезпечення виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

Збереження зазначених природних комплексів є частиною міжнародних зобов'язань України відповідно до Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 року.

Окремо звертаємо увагу, що значна частина території Заповідника входить до складу транснаціонального серійного об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», а також до Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО в рамках програми «Людина і біосфера» (МАВ).

З огляду на особливий правовий статус території, діяльність установи має стратегічне значення для виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань. У разі виникнення фінансової неспроможності Заповідника виконувати функції охорони природних екосистем, наукового моніторингу та природоохоронного управління можуть виникнути ризики неналежного виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони об'єктів всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО.

Протягом 2019–2024 років Карпатський біосферний заповідник сплатив до місцевих бюджетів понад 250 млн грн земельного податку.

Фактично зазначені кошти були перераховані з державного бюджету до бюджетів територіальних громад через механізм сплати земельного податку державними природоохоронними установами, що свідчить про відсутність системного механізму фінансового забезпечення відповідних витрат та створює ризик перекладання фінансового навантаження держави на окремі бюджетні установи.

У зазначеній ситуації державна установа, що утримується за рахунок державного бюджету, змушена сплачувати податок державі за користування землями природно-заповідного фонду, що перебувають у державній власності.

Таким чином, упродовж зазначеного періоду відбувся перерозподіл бюджетних ресурсів між різними рівнями бюджетної системи без належного нормативного врегулювання механізму фінансового забезпечення таких витрат, що свідчить про наявність системної проблеми у сфері бюджетної та податкової політики щодо фінансування установ природно-заповідного фонду.

Разом з тим у 2022–2025 роках навколо сплати земельного податку Карпатським біосферним заповідником сформувалася складна фінансово-правова ситуація, що має системний характер і зумовлена поєднанням організаційних, фінансових та нормативно-правових факторів, пов'язаних з хронічним недофінансуванням витрат установи на сплату земельного податку в умовах воєнного стану, яке становило лише 55–83% від реальної потреби, що призвело до виникнення значної заборгованості та застосування податковими органами заходів примусового стягнення та нарахування багатомільйонних штрафних санкцій.

Однак ще більш суттєвим негативним фактором є суперечлива та неоднозначна позиція податкових органів, які за період 2022-2025 років мали різні підходи до застосування податкового законодавства, зокрема:

04 жовтня 2022 року ДПС України надала Карпатському біосферному заповіднику індивідуальну податкову консультацію №1638/ПК/99-00-04-01-04-06, якою зроблено висновок щодо необхідності сплати земельного податку на загальних підставах.

20 лютого 2023 року Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру повідомила, що коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель за 2022 рік становить:

1,0 – для сільськогосподарських угідь;

1,15 – для інших земель.

Зазначена позиція надалі використовувалася податковими органами як підстава для застосування індексації при визначенні бази оподаткування земельним податком.

Водночас правова позиція Карпатського біосферного заповідника ґрунтувалася на тому, що земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, підлягають індексації, тоді як для земельних ділянок за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, індексація не може застосовуватися до показника нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області, який використовується лише як розрахункова величина для визначення бази оподаткування.

Саме різне тлумачення порядку застосування індексації до земельних ділянок нормативну грошову оцінку яких не проведено, у подальшому стало одним із ключових джерел податкового спору між Карпатським біосферним заповідником та контролюючими органами.

09 червня 2023 року Міністерство фінансів України листом № 06030-06-5/15733 у відповідь на звернення Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України щодо збільшення бюджетних призначень фактично не надало додаткового фінансування на сплату земельного податку установам природно-заповідного фонду.

У відповіді Міністерства фінансів України зазначено, що в умовах воєнного стану бюджетні ресурси держави спрямовуються передусім на потреби оборони, а питання збільшення фінансування може вирішуватися лише у разі внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України» на відповідний рік або шляхом перерозподілу бюджетних призначень відповідно до статті 23 Бюджетного кодексу України.

Таким чином, на той момент не існувало реального механізму повного фінансового забезпечення установ природно-заповідного фонду для сплати земельного податку, що створило системну проблему для багатьох державних природоохоронних установ.

У червні 2023 року Управління Західного офісу Держаудитслужби провело ревізію окремих питань фінансово-господарської діяльності Карпатського біосферного заповідника за період 01.01.2019 – 31.03.2023.

За результатами ревізії складено Акт від 30.06.2023, у якому (стор. 83–101, 140) орган державного фінансового контролю дійшов висновку про те, що Карпатський біосферний заповідник нібито завищив потребу у бюджетних коштах на сплату земельного податку, не скориставшись правом на податкову пільгу, та надлишково перерахував до бюджетів місцевих рад кошти у сумі 60 195 150,55 грн.

Разом з тим під час проведення ревізії не було враховано індивідуальну податкову консультацію ДПС України від 04.10.2022 №1638, відповідно до якої Карпатський біосферний заповідник зобов'язаний був сплачувати земельний податок на загальних підставах.

У результаті виникла правова колізія між висновками органу державного фінансового контролю та офіційною позицією контролюючого податкового органу, що стало підставою для подальших спорів щодо правомірності висновків ревізії та відкриття кримінального провадження щодо директора та головного бухгалтера Заповідника.

Таким чином, спірна ситуація виникла не внаслідок протиправних дій посадових осіб Заповідника, а внаслідок різного тлумачення норм податкового законодавства різними державними органами.

З метою з'ясування правомірності висновків ревізії Карпатський біосферний заповідник звернувся до Головного управління ДПС у Закарпатській області із заявою про проведення документальної перевірки правильності нарахування та сплати земельного податку.

За результатами перевірки:

- висновки ревізії щодо нібито надлишкової сплати земельного податку не були підтверджені;
- податковим органом підтверджено обов'язок Заповідника здійснювати нарахування та сплату земельного податку, а також зроблено висновок про наявність порушення у вигляді заниження податку у зв'язку з незастосуванням індексації за період 2022 року — березня 2023 року.

За результатами перевірки контролюючим органом були прийняті податкові повідомлення-рішення про донарахування податкових зобов'язань та штрафних санкцій, правомірність яких стала предметом подальшого правового спору.

При цьому зазначені донарахування були пов'язані виключно зі способом застосування індексації, тобто з питанням складного правового тлумачення норм податкового та земельного законодавства, а не з фактом невизнання або приховування податкового обов'язку.

Отже, податковим органом не було підтверджено висновок про безпідставну або надмірну сплату податку, натомість було підтверджено сам факт обов'язку зі сплати земельного податку, що свідчить про добросовісність дій адміністрації установи.

Зазначене також підтверджує відсутність умисного порушення податкового законодавства з боку посадових осіб установи та свідчить про добросовісне виконання ними податкових обов'язків в умовах правової невизначеності.

У зв'язку з необхідністю врегулювання спірних питань щодо визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду та після виділення відповідних бюджетних коштів центральним органом виконавчої влади у травні 2024 року було остаточно врегульовано питання сплати відповідних податкових зобов'язань.

У зазначених умовах правоохоронними органами були розпочаті кримінальні провадження, пов'язані з податковими правовідносинами.

Кримінальне провадження № 42023072160000002 від 18 січня 2023 року за ч.2 ст. 28, ч.2 ст. 364 КК України щодо директора Карпатського біосферного заповідника Рибак М.П. та головного бухгалтера Белової Г.І. у зв'язку з ненарахуванням індексації вартості земельних ділянок за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, за період 2022 року – I кварталу 2023 року.

Кримінальне провадження № 62025140160000102 від 27 січня 2025 року за ч.2 ст. 367 КК України щодо директора установи Рибак М.П. у зв'язку зі сплатою штрафних санкцій по земельному податку у сумі 457 946,73 грн за рахунок коштів державного бюджету.

Наразі обидві справи перебувають на розгляді Рахівського районного суду Закарпатської області.

При цьому зазначені кримінальні провадження виникли в умовах правової невизначеності та суперечливих офіційних позицій державних органів, що стосувалися порядку визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду та застосування індексації.

Вказані обставини свідчать про наявність складного правозастосовного спору, а не очевидного і безспірного порушення з боку посадових осіб Заповідника.

Підхід контролюючого органу щодо застосування індексації до земельних ділянок за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, не є безспірним та оспорюється у судовій практиці.

Зазначене питання вже стало предметом судової оцінки, що підтверджує відсутність очевидності та однозначності у правозастосуванні.

Нарахування Заповіднику податкових зобов'язань із застосуванням індексації за земельні ділянки нормативну грошову оцінку яких не проведено суперечить офіційним роз'ясненням Держгеокадастру та рішенням судів Закарпатського окружного адміністративного суду від 16 червня 2025 року у справі № 260/1547/25 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/128182724>) яка розглядається Восьмим апеляційним адміністративним судом, Харківського окружного адміністративного суду від 04.07.2024 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/120213661>), постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 08.05.2025 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127200190>) та Верховного Суду від 05.06.2025 (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/127947611>).

Таким чином, ситуація, що склалася навколо застосування індексації нормативної грошової оцінки земель та визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду, свідчить про наявність системної правової невизначеності у застосуванні норм податкового та земельного законодавства.

Зазначена правова невизначеність підтверджується наявністю різних підходів до застосування відповідних норм податкового законодавства з боку органів державної влади, а також судовою практикою.

Зазначена проблема виникла внаслідок відсутності узгодженої позиції між центральними органами виконавчої влади, контролюючими органами та органами державного фінансового контролю, що призвело до виникнення податкових спорів, значних фінансових зобов'язань для бюджетних

природоохоронних установ та кримінально-правових ризиків для їх посадових осіб.

При цьому Карпатський біосферний заповідник, як державна природоохоронна та науково-дослідна установа міжнародного значення, діяв виключно у межах офіційних роз'яснень державних органів та в умовах обмеженого бюджетного фінансування, що підтверджує відсутність будь-яких умисних порушень податкового законодавства.

У зв'язку з цим, питання правового врегулювання порядку визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду та застосування індексації потребує врегулювання на рівні **Кабінету Міністрів України**, оскільки має системний характер і стосується не лише Карпатського біосферного заповідника, але й інших установ природно-заповідного фонду.

Фактично в умовах правової невизначеності відбувається перерозподіл значних бюджетних коштів з державного бюджету до місцевих бюджетів без належного нормативного врегулювання та без компенсаційного механізму, що суперечить принципам збалансованості бюджетної системи.

За таких умов фактична сплата земельного податку бюджетною природоохоронною установою означає перерахування коштів державного бюджету до бюджетів територіальних громад через механізм оподаткування державної установи, що свідчить про відсутність системного механізму фінансового забезпечення витрат держави на утримання установ природно-заповідного фонду.

Фактично зазначена ситуація є наслідком відсутності узгодженої державної політики щодо фінансування витрат на сплату земельного податку установами природно-заповідного фонду.

При цьому слід враховувати, що Карпатський біосферний заповідник є бюджетною установою, яка повністю утримується за рахунок коштів державного бюджету та не здійснює діяльності з метою отримання прибутку.

06 березня 2024 року ДПС України надала чергову ІПК № 1173/ІПК/99-00-04-01-04, у якій повторно зазначила про відсутність у Заповідника підстав для застосування пільги зі сплати земельного податку 2024 році, посилаючись на наявність інших джерел доходів та видів діяльності.

У зв'язку з незгодою із змістом наданої індивідуальної податкової консультації Карпатський біосферний заповідник звернувся до суду з позовом про визнання її протиправною та скасування, а також про зобов'язання повторно розглянути відповідне звернення.

15 листопада 2024 року Закарпатський окружний адміністративний суд у справі № 260/1710/24 позов Карпатського біосферного заповідника **задовольнив повністю.**

Надалі, постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 вересня 2025 року рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 15 листопада 2024 року у справі № 260/1710/24 було скасовано та прийнято нову постанову, якою у задоволенні позову відмовлено.

Не погодившись із постановою суду апеляційної інстанції, Карпатський біосферний заповідник подав касаційну скаргу до Верховного Суду.

22 жовтня 2025 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду відкрив касаційне провадження у справі № 260/1710/24 за касаційною скаргою Карпатського біосферного заповідника на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 11 вересня 2025 року у справі за позовом до Державної податкової служби України про визнання протиправною індивідуальної податкової консультації та її скасування, а також зобов'язання вчинити дії.

Також, у 2024 році Заповідником було приведено свою діяльність у відповідність до вимог Податкового кодексу України щодо можливості застосування пільги зі сплати земельного податку для наукових установ, що повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету, зокрема:

- змінено ознаку неприбутковості на «0031 – бюджетні установи»;
- виключено з реєстраційних даних види господарської діяльності, що могли перешкоджати застосуванню пільги;

Враховуючи зазначене Державна податкова служба України надала Заповіднику чергову індивідуальну податкову консультацію від 24.03.2025 №1590/ІПК/99-00-04-01-04, якою зробила відмінний від попередніх податкових консультацій висновок, а саме надала висновок про можливість застосування Заповідником пільги як науковою установою відповідно до підпункту 282.1.4 пункту 282.1 статті 282 Податкового кодексу України.

На підставі зазначеної консультації та за наслідками уточнень ряду положень, що визначають правовий статус та регулюють діяльність Карпатського біосферного заповідника, як бюджетної, неприбуткової, природоохоронної, науково-дослідної установи міжнародного значення, відповідно до підпункту 282.1.4 пункту 282.1 статті 282, пункту 50.1 статті 50 Податкового кодексу України, Заповідник, як заклад науки, скористався правом на звільнення від сплати земельного податку та подав уточнюючі розрахунки до декларацій із плати за землю до контролюючого органу за листопад-грудень 2024 року та за 2025 рік, якими застосував пільгу в розмірі 100% (звільнення від сплати податку) на загальну суму **102,4 млн грн.**

Застосування пільги ґрунтувалося на правовій позиції Заповідника про те, що він є закладом науки, який повністю утримується за рахунок коштів державного бюджету, а отримання окремих власних надходжень у межах

бюджетного законодавства не змінює статусу установи як бюджетної та неприбуткової.

Зазначена правова позиція була підтримана і Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України, яке у листуванні із Закарпатською обласною військовою адміністрацією та іншими органами державної влади вказало, що з урахуванням правового статусу Заповідника та індивідуальної податкової консультації ДПС України від 24.03.2025 №1590/ІПК/99-00-04-01-04 фінансування з Державного бюджету України на сплату земельного податку у 2025 році Заповідник не потребує.

Відповідна позиція була сформована з урахуванням правового статусу Карпатського біосферного заповідника як бюджетної, неприбуткової, природоохоронної та науково-дослідної установи, що повністю утримується за рахунок коштів державного бюджету.

У зв'язку із зазначеною правовою позицією фінансування з Державного бюджету України на сплату земельного податку Карпатським біосферним заповідником у 2025 році було фактично припинено.

Питання застосування Карпатським біосферним заповідником податкової пільги та пов'язаних із цим наслідків для місцевих бюджетів було винесено на рівень Кабінету Міністрів України та Закарпатської обласної військової адміністрації.

Закарпатська обласна військова адміністрація у зверненні до Прем'єр-міністра України зазначила, що відповідно до положень Податкового кодексу України та ІПК ДПС України від 24.03.2025 № 1590/ІПК/99-00-04-01-04, Заповідник має право на звільнення від сплати земельного податку, а внаслідок цього бюджету 7 територіальних громад у 2025 році зазнали втрат доходів на загальну суму **90,8 млн грн.**

Зазначені втрати доходів місцевих бюджетів фактично виникли внаслідок застосування податкової пільги, встановленої законодавством України, що відповідно до положень бюджетного законодавства має супроводжуватися визначенням механізму компенсації таких втрат з Державного бюджету України.

На зазначене звернення Прем'єр-міністром України було накладено резолюцію про його розгляд у встановленому порядку та інформування Закарпатської обласної військової адміністрації і Кабінету Міністрів України про результати.

Поряд з цим ГУ ДПС у Закарпатській області 23.09.2025 провело у Заповіднику документальну позапланову виїзну перевірку та склало акт №15895/07-16-07-04/00276104 з питань дотримання податкового законодавства при нарахуванні та сплаті земельного податку за період 01.04.2023–31.07.2025, яким встановлено:

- за період з 01.04.2023 по 31.07.2025 Карпатським біосферним заповідником задекларовано земельний податок у сумі 87 629 788,93 грн;
- за період квітень – грудень 2023 та січень - грудень 2024 порушень дотримання вимог податкового законодавства при нарахуванні та сплаті земельного податку, **не виявлено.**
- перевіркою повноти визначення плати за землю за період з 01.04.2023 по 31.07.2025 встановлено заниження земельного податку за січень – липень 2025 року на **52 948 247,04 грн**;

Таким чином, податковим органом фактично визнано правомірність застосування пільги за листопад–грудень 2024 року та одночасно зроблено висновок про відсутність підстав для її застосування з 01 січня 2025 року.

Такий підхід свідчить про непослідовність позиції контролюючого органу, який спочатку, індивідуальною податковою консультацією від 24.03.2025 №1590/ПК/99-00-04-01-04, надав висновок про можливість застосування Заповідником пільги зі сплати земельного податку як науковою установою відповідно до підпункту 282.1.4 пункту 282.1 статті 282 Податкового кодексу України, а пізніше у вересні 2025 року, за результатами перевірки Головним управлінням ДПС у Закарпатській області, підтвердив застосування Заповідником такої пільги у листопаді-грудні 2024 року та одночасно, безпідставно, уже з 01 січня 2025 року відмовив Заповіднику у застосуванні пільги зобов'язавши сплатити понад 52 млн грн податку та понад 5 млн грн штрафних санкцій.

Не погоджуючись з висновками податкової служби, Карпатський біосферний заповідник оскаржив зазначені рішення у судовому порядку.

Однак, 12 березня 2026 року Закарпатський окружний адміністративний суд прийняв рішення, яким у задоволенні адміністративного позову Карпатського біосферного заповідника до Головного управління ДПС у Закарпатській області, третя особа - Міністерство економіки, доквілля та сільського господарства України, про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень - рішень - **відмовив повністю.**

При цьому зазначене судове рішення не усуває наявності правової невизначеності у спірних правовідносинах, оскільки питання застосування пільги та визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду продовжує залишатися предметом судового та правового спору.

Заповідник готує апеляційну скаргу на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду.

Враховуючи вищезазначену ситуацію, можна стверджувати, що ситуація, яка склалася, має системний характер та у разі програшу в апеляційному суді створює ризик виникнення фінансових зобов'язань для Заповідника у розмірі понад 200 млн. грн. (земельний податок за 2025-2026 роки), що за відсутності

таких коштів, фактично, для бюджетної природоохоронної установи означає неможливість виконання покладених на неї державою функцій.

У разі реалізації такого сценарію та покладання фінансових зобов'язань у зазначених обсягах Карпатський біосферний заповідник буде позбавлений можливості:

- забезпечувати охорону території природно-заповідного фонду;
- здійснювати протипожежні заходи на території понад 32 тис. га;
- здійснювати наукову та природоохоронну діяльність;
- виконувати міжнародні природоохоронні зобов'язання України.

Фактично йдеться про ситуацію, коли внаслідок відсутності належного нормативного та фінансового врегулювання податкові механізми можуть призвести до блокування діяльності державної природоохоронної та наукової установи.

При цьому надання державою податкових пільг не може створювати дисбаланс бюджетної системи та покладати фінансове навантаження на окремі рівні бюджетів без визначення відповідного механізму компенсації.

Окремо звертаємо увагу, що відповідно до статті 103 Бюджетного кодексу України надання державою податкових пільг, які зменшують доходи місцевих бюджетів, повинно супроводжуватися наданням додаткової дотації з державного бюджету для компенсації відповідних втрат.

Водночас у ситуації, що склалася, фактичне застосування податкових пільг для бюджетних наукових установ природно-заповідного фонду відбулося без визначення механізму компенсації втрат доходів місцевих бюджетів з державного бюджету.

За таких обставин виникла системна правова та фінансова колізія, коли з одного боку законодавством передбачено податкову пільгу для закладів науки, що повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету, а з іншого боку відсутній механізм компенсації відповідних втрат місцевих бюджетів.

Фактично це призводить до перекладання фінансового навантаження з державного бюджету на окрему державну установу, що суперечить принципам збалансованості бюджетної системи, визначеним бюджетним законодавством України.

Аналогічні проблеми можуть виникати і в інших установах природно-заповідного фонду, що свідчить про необхідність комплексного нормативного врегулювання цього питання на рівні державної політики.

Фактично йдеться про системну правову колізію у застосуванні податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду, яка виникла внаслідок відсутності узгодженої державної політики щодо фінансування витрат на сплату земельного податку установами природно-заповідного фонду та порядку визначення бази оподаткування таких земель.

За відсутності чіткого нормативного врегулювання відповідні спори створюють значні фінансові ризики для державних природоохоронних установ, що може призвести до фактичного обмеження виконання ними функцій з охорони природних екосистем, здійснення наукової діяльності та виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України.

Водночас слід зазначити, що всі рішення щодо нарахування та сплати земельного податку Карпатським біосферним заповідником приймалися адміністрацією установи на підставі офіційних роз'яснень державних органів, у тому числі індивідуальних податкових консультацій Державної податкової служби України, що відповідно до положень Податкового кодексу України є обов'язковими для застосування платником податків та підтверджують добросовісний характер дій посадових осіб установи.

Отже слід врахувати, що Карпатський біосферний заповідник як державна природоохоронна та науково-дослідна установа діяв виключно на підставі офіційних роз'яснень державних органів та в умовах правової невизначеності щодо застосування норм податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду та різного тлумачення відповідних норм державними органами.

Зазначені обставини підтверджують відсутність умисного порушення інтересів держави з боку посадових осіб установи та при цьому вказують не те, що спірні правовідносини мають характер складного правозастосовного податкового спору між державними органами.

З огляду на викладене просимо:

1. Розглянути на рівні Кабінету Міністрів України ситуацію, що склалася із застосуванням земельного податку до Карпатського біосферного заповідника та інших установ природно-заповідного фонду, як таку, що має системний характер.

2. Доручити Міністерству фінансів України, Міністерству економіки, довкілля та сільського господарства України, Державній податковій службі України та іншим заінтересованим центральним органам виконавчої влади опрацювати питання:

- визначення єдиного підходу до застосування податкових пільг, передбачених підпунктом 282.1.4 пункту 282.1 статті 282 Податкового кодексу України, до бюджетних наукових установ природно-заповідного фонду;
- визначення порядку формування бази оподаткування земель природно-заповідного фонду, зокрема щодо застосування індексації нормативної грошової оцінки земель, нормативну грошову оцінку яких не проведено.

3. Розглянути можливість нормативного врегулювання зазначеного питання, у тому числі шляхом підготовки відповідних змін до законодавства або прийняття актів Кабінету Міністрів України.

4. Вирішити питання компенсації втрат доходів місцевих бюджетів, що виникають у зв'язку із застосуванням державою податкових пільг для наукових установ природно-заповідного фонду, відповідно до статті 103 Бюджетного кодексу України.

5. Розглянути можливість врегулювання фінансової ситуації, що склалася у зв'язку із нарахуванням земельного податку Карпатському біосферному заповіднику, з урахуванням його статусу як державної природоохоронної та науково-дослідної установи міжнародного значення.

Сподіваємось на підтримку органів державної влади України у врегулюванні зазначеної ситуації та збереженні належного функціонування Карпатського біосферного заповідника.

Карпатський біосферний заповідник готовий брати участь у робочому опрацюванні зазначеного питання разом із центральними органами виконавчої влади та надати необхідні матеріали.

Колектив установи, який безпосередньо забезпечує охорону територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення та виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України, наполягає на крайній необхідності врегулювання зазначеної ситуації на рівні державної політики.

Дане звернення направити також до:

ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Комітету Верховної Ради України

з питань бюджету

Комітету Верховної Ради України

з питань екологічної політики та

природокористування

Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності

ОФІСУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

РАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ОФІС ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА – ДЕПАРТАМЕНТ НАГЛЯДУ ЗА
ДОДЕРЖЕННЯМ ЗАКОНІВ ОРГАНАМИ, ЩО ВЕДУТЬ ДОСУДОВЕ
РОЗСЛІДУВАННЯ

МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ

ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Щодо потенційних ризиків для природних екосистем Українських Карпат у зв'язку з фінансово-правовою ситуацією у діяльності Карпатського біосферного заповідника (Україна) ПОІНФОРМУВАТИ:

Центр всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ)

Секретаріат Карпатської конвенції

Секретаріат Рамсарської конвенції

Звернення розглянуто та схвалено на загальних зборах трудового колективу Карпатського біосферного заповідника 19 березня 2026 року.

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

MINISTRY
OF ECONOMY, ENVIRONMENT
AND AGRICULTURE
OF UKRAINE

**КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ
ЗАПОВІДНИК**

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів,
Закарпатська обл., 90600
Тел: +380 3132 2-68-93,
тел./факс: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
Код ЄДРПОУ 00276104

**CARPATHIAN BIOSPHERE
RESERVE**

Krasne Plesostr., 77, Rakhiv,
Zakarpattia region, UA-90600
Tel.: +380 3132 2-68-93
Tel./fax: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
State Registration Code 00276104

«18» 03 2026 р. № 329

**ГЕНЕРАЛЬНОМУ ПРОКУРОРУ
УКРАЇНИ**

01011, м. Київ, вул. Різницька, 13/15
e-mail: office@gp.gov.ua

*Щодо звернення трудового колективу
Карпатського біосферного заповідника*

Шановний пане Генеральний прокурор!

Карпатський біосферний заповідник надсилає Вам «Звернення трудового колективу щодо врегулювання правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду».

Дане Звернення схвалено на Загальних зборах трудового колективу.

Просимо розглянути його та поінформувати Заповідник про результати розгляду у встановленому законом порядку.

Додатки:

1. Звернення на 3 арк.
2. Витяг з Протоколу Загальних зборів на 1 арк.

З повагою,

Директор

Микола РИБАК

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ №1/26

загальних зборів трудового колективу
Карпатського біосферного заповідника

м. Рахів

19 березня 2026 року

Присутні: 210 працівників в т.ч. 78 - в залі засідань та 132 працівників
ПНД відділень в режимі онлайн.

Порядок денний:

4. Про звернення трудового колективу Карпатського біосферного заповідника до Генерального прокурора України щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду.

Слухали:

Інформацію провідного юрисконсульта Веклюк І.І., яка озвучила звернення трудового колективу Карпатського біосферного заповідника до Генерального прокурора України щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду.

Вирішили:

Схвалити звернення трудового колективу Карпатського біосферного заповідника до Генерального прокурора України щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду та уповноважити директора Карпатського біосферного заповідника направити зазначене звернення до Генерального прокурора України та інших державних органів.

Проголосували: за 210 працівників; проти 0 працівників; утримались 0 працівників.

Голова зборів

Секретар зборів

Фірка М.І.

Йонаш І.Д.

ЗВЕРНЕННЯ

**трудового колективу Карпатського біосферного заповідника до
Генерального прокурора України
щодо правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового
законодавства до земель природно-заповідного фонду**

Шановний пане Генеральний прокурор!

Трудовий колектив Карпатського біосферного заповідника звертається до Вас у зв'язку із ситуацією, що склалася навколо застосування податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду та пов'язаними з цим кримінальними провадженнями щодо посадових осіб установи.

Карпатський біосферний заповідник є державною природоохоронною та науково-дослідною установою загальнодержавного значення, що забезпечує охорону природних екосистем Українських Карпат, здійснює наукові дослідження та виконує міжнародні природоохоронні зобов'язання України.

Значна частина території Заповідника входить до складу транснаціонального серійного об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», а також до Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО в рамках програми «Людина і біосфера» (МАВ).

Упродовж 2019–2024 років Карпатський біосферний заповідник сплатив до місцевих бюджетів понад 250 млн грн земельного податку, що фактично означало перерозподіл коштів державного бюджету до місцевих бюджетів через механізм оподаткування державної природоохоронної установи.

Разом з тим у 2022–2025 роках навколо питання сплати земельного податку установами природно-заповідного фонду сформувалася складна правова ситуація, що має системний характер та зумовлена різним тлумаченням норм податкового, земельного та бюджетного законодавства різними державними органами.

Зокрема, різні підходи до визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду та застосування індексації нормативної грошової оцінки земель призвели до виникнення податкових спорів між Карпатським біосферним заповідником та контролюючими органами.

При цьому всі рішення щодо нарахування та сплати земельного податку адміністрацією установи приймалися на підставі офіційних роз'яснень державних органів, у тому числі індивідуальних податкових консультацій контролюючого органу.

Зазначені обставини свідчать про те, що спірні правовідносини виникли в умовах правової невизначеності та суперечливих офіційних позицій різних державних органів щодо застосування норм податкового законодавства.

Незважаючи на це, у зв'язку із податковими правовідносинами були відкриті кримінальні провадження щодо посадових осіб Карпатського біосферного заповідника.

Трудовий колектив вважає, що у зазначеній ситуації йдеться насамперед про складний правозастосовний податковий спір, а не про умисні протиправні дії посадових осіб установи.

Водночас звертаємо увагу, що відповідно до положень кримінального законодавства України кримінальна відповідальність за службові правопорушення можлива лише за наявності умисної форми вини або очевидної службової недбалості.

У ситуації, що склалася навколо сплати земельного податку Карпатським біосферним заповідником, управлінські рішення адміністрації установи приймалися на підставі офіційних роз'яснень державних органів та індивідуальних податкових консультацій контролюючого органу.

За таких обставин зазначені правовідносини мають характер складного правозастосовного податкового спору між державними органами, що саме по собі свідчить про відсутність умислу на заподіяння шкоди інтересам держави.

Окремо зазначаємо, що у зазначених правовідносинах відсутні будь-які обставини, які б свідчили про отримання посадовими особами Карпатського біосферного заповідника неправомірної вигоди або використання службового становища у власних інтересах.

З огляду на викладене, ситуація, що склалася навколо застосування податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду, є наслідком відсутності узгодженої державної політики щодо фінансування витрат на сплату земельного податку установами природно-заповідного фонду та порядку визначення бази оподаткування таких земель.

За таких умов відповідні правовідносини мають системний характер і не можуть розглядатися як наслідок протиправних дій окремих посадових осіб державної установи.

Кримінально-правове переслідування посадових осіб державної природоохоронної установи у ситуації правової невизначеності може створити небезпечний прецедент для всієї системи управління природно-заповідним фондом України.

Виходячи з вищенаведеного просимо Вас:

Взяти під особистий контроль розгляд кримінальних проваджень, пов'язаних із податковими правовідносинами Карпатського біосферного заповідника.

Забезпечити об'єктивну та неупереджену правову оцінку обставин справи з урахуванням наявної правової невизначеності та різних офіційних позицій державних органів щодо застосування податкового законодавства.

У разі встановлення відсутності складу кримінального правопорушення вжити заходів щодо недопущення кримінально-правового переслідування посадових осіб державної природоохоронної установи за дії, вчинені в умовах правової невизначеності та на підставі офіційних роз'яснень державних органів.

З повагою,
трудоий колектив Карпатського біосферного заповідника.

Звернення схвалено на загальних зборах 19 березня 2026 року.

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

**КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ
ЗАПОВІДНИК**

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів,
Закарпатська обл., 90600
Тел: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
http://kbz.in.ua
Код ЄДРПОУ 00276104

MINISTRY
OF ECONOMY, ENVIRONMENT
AND AGRICULTURE
OF UKRAINE

**CARPATHIAN BIOSPHERE
RESERVE**

Krasne Pleso str., 77, Rakhiv,
Zakarpattia region, UA-90600
Tel.: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
http://kbz.in.ua
State Registration Code 00276104

«18» 03 2026 № 330

UNESCO World Heritage Centre
wh-info@unesco.org

**UNESCO Man and the Biosphere
Programme**
mab@unesco.org

**Secretariat of the Carpathian
Convention**
secretariat@carpathianconvention.org

Ramsar Convention Secretariat
ramsar@ramsar.org

*Regarding the Information Notice of the staff
of the Carpathian Biosphere Reserve*

Dear colleagues,

Please find attached the information notice of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve regarding the financial and legal situation that may affect the stability of the institution's functioning and potentially create risks for the proper management of natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians.

The information notice was considered and approved at the General meeting of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve.

The purpose of the Information Notice is to inform international environmental organizations and partners about the current situation, as well as to confirm the institution's readiness to continue ensuring the proper level of protection of natural ecosystems.

Attachments:

- Information notice of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve — 3 pages.
- Extract from the minutes of the General meeting of the staff — 1 page.

Director

Mykola RYBAK

EXTRACT FROM PROTOCOL No. 1/26

of the General Meeting of the Staff
of the Carpathian Biosphere Reserve

Rakhiv, Ukraine
19 March 2026

Present: 210 employees, including 78 participants present in the meeting hall and 132 employees of the scientific field divisions participating remotely (online).

Agenda:

5. On the informational statement of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve regarding potential risks to the natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians in connection with the financial and legal situation affecting the activities of the Carpathian Biosphere Reserve (Ukraine).

Listened to:

Information delivered by the Deputy Head of the Department for sustainable development and project cooperation, **I.D. Yonash**, who presented the informational statement of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve concerning potential risks to the natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians arising from the current financial and legal situation affecting the activities of the Carpathian Biosphere Reserve.

Resolved:

To approve the informational statement of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve regarding potential risks to the natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians arising from the financial and legal situation affecting the activities of the Carpathian Biosphere Reserve, and to authorize the Director of the Carpathian Biosphere Reserve to submit this statement to the UNESCO World Heritage Centre, the UNESCO Man and the Biosphere Programme, the Secretariat of the Carpathian Convention, and the Secretariat of the Ramsar Convention.

Voted:

“For” – 210 employees;

“Against” – 0 employees;

“Abstained” – 0 employees.

Chairperson of the Meeting

signature

M.I. Firka

Secretary of the Meeting

signature

I.D. Yonash

Translation from Ukrainian into English is made by me, Iryna Yonash, the interpreter and translator

INFORMATION NOTICE

of the staff of the Carpathian Biosphere Reserve

on potential risks to natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians in connection with the financial and legal situation in the activities of the Carpathian Biosphere Reserve (Ukraine)

The staff of the Carpathian Biosphere Reserve informs the international environmental community about the financial and legal situation that may affect the stability of the institution's functioning and potentially create risks to the proper management of natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians.

The Carpathian Biosphere Reserve is one of the key protected areas of Ukraine, ensuring the protection of significant areas of natural ecosystems of the Carpathian region and performing a long-term scientific research of natural processes.

The territory of the Reserve includes areas of the serial transnational UNESCO World Heritage property "Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe", which are among the best-preserved beech primeval forests in Europe and are of outstanding importance for the conservation of biodiversity in the Carpathian region.

The Carpathian Biosphere Reserve is also part of the UNESCO World Network of Biosphere Reserves within the framework of the Man and the Biosphere (MAB) Programme.

Three wetlands of international importance designated under the Ramsar Convention are located within the Reserve.

These areas play an important role in:

- conservation of wetland ecosystems of the Carpathian region;
- maintaining the ecological balance of mountain landscapes;
- conservation of habitats of many rare species of flora and fauna.

Main functions of the Reserve

In accordance with the legislation of Ukraine, the main tasks of the Carpathian Biosphere Reserve are:

- conservation of unique natural ecosystems and biodiversity;
- ensuring state protection of the territories of the Nature Reserve Fund;
- conducting scientific research and long-term environmental monitoring;
- development of environmental education;
- implementation of Ukraine's international environmental obligations.

Current financial and legal situation

Within recent years, the Carpathian Biosphere Reserve has faced a complex financial and legal situation related to the application of national tax legislation concerning the payment of land tax for land plots of the Nature Reserve Fund.

Since 2019, the Reserve has paid over UAH 250 million (approximately EUR 5 million) of land tax to local community budgets.

For a state nature protection institution, fully funded from the state budget, this represents a significant financial burden.

In certain periods, measures related to the fulfillment of tax obligations have led to substantial limitations in the financial capacity of the institution.

Such circumstances may potentially create risks for the full performance of the Reserve's functions, in particular:

- ensuring proper protection of the territories of the Nature Reserve Fund;
- prompt response to fires and other environmental emergencies;
- conducting scientific research and long-term environmental monitoring;
- maintaining of proper level of nature-protection management.

In case of further deterioration of the financial situation, limitations may arise in ensuring an adequate level of protection of natural areas and the fulfillment of international obligations.

International context

Given the international status of the territories of the Carpathian Biosphere Reserve, the stable functioning of the institution is an important element of Ukraine's fulfillment of international environmental obligations.

In the context of the international status of the Carpathian Biosphere Reserve territories, it is particularly important to ensure the stable functioning of the institution as a management body for the relevant protected areas. In this context, the international environmental community traditionally pays significant attention to the institutional capacity of institutions responsible for managing World Heritage properties, biosphere reserves and wetlands of international importance.

In this regard, the staff of the Carpathian Biosphere Reserve considers it important to inform international environmental institutions about the existing challenges that may affect the institutional stability of the management of these territories.

Position of the staff

The staff of the Carpathian Biosphere Reserve, despite these challenges, continues to perform its environmental, scientific and international functions and remains committed to preserving the unique natural heritage of the Ukrainian Carpathians.

The employees of the Reserve ensure the protection of natural ecosystems, conduct scientific research and fulfill Ukraine's international environmental obligations in accordance with national legislation and international environmental agreements.

Purpose of the notice

The purpose of this information notice is to inform the international environmental community about existing challenges and to confirm the readiness of the Carpathian Biosphere Reserve to continue ensuring the proper level of protection of natural ecosystems.

The staff will continue to inform international environmental organizations and partners about developments and their possible impact on the functioning of the institution and the state of conservation of natural ecosystems of the Ukrainian Carpathians.

In case of further deterioration of the financial and legal situation, relevant information will be additionally communicated to the international environmental community.

The Carpathian Biosphere Reserve confirms its openness to further cooperation with international environmental organizations and partners in the field of biodiversity conservation, protection of natural ecosystems and sustainable development of the Carpathian region.

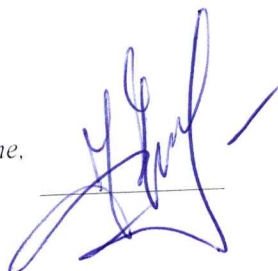
Staff of the Carpathian Biosphere Reserve

Ukrainian Carpathians

Rakhiv, Ukraine

March 2026

*Translation from Ukrainian into English is made by me,
Iryna Yonash, the interpreter and translator*

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІКИ, ДОВКІЛЛЯ ТА
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

MINISTRY
OF ECONOMY, ENVIRONMENT
AND AGRICULTURE
OF UKRAINE

**КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ
ЗАПОВІДНИК**

вул. Красне Плесо, 77, м. Рахів,
Закарпатська обл., 90600
Тел: +380 3132 2-68-93,
тел./факс: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
Код ЄДРПОУ 00276104

**CARPATHIAN BIOSPHERE
RESERVE**

Krasne Plesostr., 77, Rakhiv,
Zakarpattia region, UA-90600
Tel.: +380 3132 2-68-93
Tel./fax: +380 3132 2-68-59
e-mail: cbr-rakhiv@ukr.net
<https://kbz.in.ua>
State Registration Code 00276104

«25» 03 2026 р. № 344

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2
e-mail: citizensts@kmu.gov.ua
kmu@kmu.gov.ua

Копія: **ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ**
01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5
e-mail: post@rada.gov.ua

Копія: **Комітету Верховної Ради України
з питань бюджету**
e-mail: budget@rada.gov.ua

Копія: **Комітету Верховної Ради України
з питань екологічної політики та
природокористування**
e-mail: ecology@rada.gov.ua

Копія: **Комітету Верховної Ради України з питань
правоохоронної діяльності**
lawenforcement@rada.gov.ua

Копія: **ОФІС ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**
01220, м. Київ вул. Банкова, 11
e-mail: Letter@apu.gov.ua

Копія: **РАДА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
І ОБОРОНИ УКРАЇНИ**
01601, м. Київ, вул. П. Болбочана, 8
e-mail: info@rnbo.gov.ua

Копія: **ОФІС ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА –
ДЕПАРТАМЕНТ НАГЛЯДУ ЗА
ДОДЕРЖЕННЯМ ЗАКОНІВ ОРГАНАМИ,
ЩО ВЕДУТЬ ДОСУДОВЕ
РОЗСЛІДУВАННЯ**
e-mail: office@gp.gov.ua

Копія: МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
04071, м. Київ, вул. Межигірська, 11
e-mail: infomf@minfin.gov.ua

Копія: МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ,
ДОВКІЛЛЯ ТА СІЛЬСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА
01008, м. Київ, вул. М. Грушевського, 12/2
e-mail: meconomy@me.gov.ua

Копія: ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА
УКРАЇНИ
04053, м. Київ, Львівська пл., 8
e-mail: post@tax.gov.ua

Копія: ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА
АДМІНІСТРАЦІЯ
88000, м. Ужгород, пл. Народна, 4,
e-mail: admin@carpathia.gov.ua

ЗВЕРНЕННЯ

**Науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника
до Кабінету Міністрів України
щодо системної правової та фінансової колізії у сфері застосування
земельного податку до земель природно-заповідного фонду Карпатського
біосферного заповідника.**

Науково-технічна рада Карпатського біосферного заповідника, розглянувши ситуацію, що склалася у сфері застосування податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду Карпатського біосферного заповідника, звертається до Кабінету Міністрів України у зв'язку з наявністю системної правової та фінансової колізії, що має загальнодержавний характер та потребує врегулювання на рівні державної політики і нормативного регулювання.

Зазначена проблема має системний характер і виникла внаслідок неузгодженості норм податкового, бюджетного, земельного та природоохоронного законодавства, а також відсутності єдиного підходу органів державної влади до застосування цих норм.

Фактично йдеться не лише про порядок оподаткування окремих земельних ділянок, а про фінансове забезпечення функціонування всієї системи установ природно-заповідного фонду України, стабільність їх

діяльності, виконання державою природоохоронних функцій та міжнародних зобов'язань у сфері охорони довкілля.

Карпатський біосферний заповідник є однією з ключових природоохоронних та наукових установ України, територія якої входить до об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО, Всесвітньої мережі біосферних резерватів та включає водно-болотні угіддя міжнародного значення. Таким чином, діяльність установи має не лише національне, а й міжнародне значення.

Установи природно-заповідного фонду по суті виконують функції держави у сфері охорони довкілля, збереження біорізноманіття, екологічної безпеки та виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України, а тому питання їх фінансового забезпечення є питанням державної політики, а не лише питанням діяльності окремих бюджетних установ. Тому питання їх фінансування, у тому числі питання сплати земельного податку, безпосередньо пов'язане з реалізацією державної екологічної політики та не може розглядатися виключно як податкове питання.

Ситуація зі сплатою земельного податку за землі природно-заповідного фонду має ознаки системної правової колізії на стику податкового, бюджетного, земельного та природоохоронного законодавства, що призводить до правової невизначеності, фінансових ризиків та конфлікту між нормами різних сфер законодавства.

У різні періоди різні органи державної влади, зокрема контролюючі органи та центральні органи виконавчої влади, надавали Карпатському біосферному заповіднику взаємовиключні роз'яснення щодо порядку застосування земельного податку до земель природно-заповідного фонду, що перебувають у його постійному користуванні. Частина роз'яснень виходила з необхідності нарахування та сплати земельного податку, інша частина – з можливості застосування податкових пільг або звільнення від оподаткування, а також необхідності фінансування таких витрат з державного бюджету.

У результаті склалася ситуація, коли одна і та сама діяльність державної наукової установи – нарахування, ненарахування, сплата або несплата земельного податку – одночасно трактувалася різними державними органами як правомірна або як порушення законодавства. Це свідчить про наявність правової невизначеності у застосуванні норм податкового, земельного, бюджетного та природоохоронного законодавства у їх системному взаємозв'язку та практичному застосуванні.

Така правова невизначеність практично унеможливує для державних неприбуткових, наукових установ однозначне та безризикове виконання вимог законодавства, оскільки будь-який варіант дій (сплачувати податок, не сплачувати податок, звертатися за бюджетним фінансуванням, застосовувати

пільгу тощо) може бути в подальшому визнаний неправомірним або помилковим іншим державним органом, контролюючим органом або судом.

По суті державні установи опиняються у ситуації, коли вони не мають можливості діяти таким чином, щоб повністю виключити ризик притягнення до фінансової, адміністративної або навіть кримінальної відповідальності, оскільки правова позиція держави щодо цього питання протягом тривалого часу не є єдиною, узгодженою та послідовною.

У зв'язку з цим у діях посадових осіб державних наукових, природоохоронних установ у подібних правовідносинах відсутні ознаки умислу, зловживання службовим становищем або службової недбалості, оскільки такі дії здійснювалися в умовах правової невизначеності, на підставі чинного законодавства, офіційних роз'яснень органів державної влади та в межах доведеного бюджетного фінансування. Посадові особи державних установ не мають повноважень змінювати податкову або бюджетну політику держави та зобов'язані діяти виключно в межах законодавства, офіційних роз'яснень органів державної влади та доведених обсягів бюджетного фінансування.

За таких умов негативні наслідки правової невизначеності не можуть покладатися виключно на державні установи та їх посадових осіб, оскільки зазначена ситуація виникла внаслідок неузгодженості законодавства та відсутності єдиної державної політики у відповідній сфері, а сама проблема має системний характер і потребує врегулювання на рівні Кабінету Міністрів України та внесення відповідних змін до законодавства.

Карпатський біосферний заповідник є бюджетною неприбутковою установою, що утримується за рахунок державного бюджету. Фактично сплата земельного податку означає перерозподіл коштів державного бюджету до місцевих бюджетів без визначення механізму компенсації, а у разі застосування пільг втрати місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу повинні компенсуватися за рахунок державного бюджету.

Таким чином, питання сплати земельного податку установами природно-заповідного фонду є питанням державної бюджетної та екологічної політики, а не лише податкових правовідносин.

Правова невизначеність уже призвела до виникнення кримінальних проваджень щодо посадових осіб Карпатського біосферного заповідника за дії, які здійснювалися на підставі офіційних роз'яснень державних органів та в межах чинного законодавства.

Науково-технічна рада переконана, що у зазначеній ситуації відсутні ознаки умислу, зловживання службовим становищем або службової недбалості з боку посадових осіб. Будь-які можливі негативні наслідки є виключним результатом системної правової колізії та відсутності узгодженої державної

політики. Посадові особи Карпатського біосферного заповідника діяли добросовісно, в межах наданих повноважень, на підставі чинного законодавства та офіційних роз'яснень органів державної влади. Відповідно до принципу правової визначеності, відповідальність за неузгодженість нормативних актів не може покладатися на окрему державну установу чи її працівників.

У разі відсутності єдиного підходу держави до оподаткування земель природно-заповідного фонду та відсутності відповідного фінансування або механізму компенсації відповідальність за наслідки такої правової невизначеності не може покладатися на посадових осіб окремих державних установ.

У разі відсутності системного рішення фінансові зобов'язання можуть досягти значних розмірів та створити реальні ризики блокування діяльності Карпатського біосферного заповідника, що може негативно вплинути на виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони довкілля та забезпечення охорони природних територій.

Фактично у даній ситуації має місце конфлікт між нормами різних сфер законодавства, а також між бюджетною політикою держави та податковим законодавством, що не може вирішуватися на рівні окремої державної установи або її посадових осіб.

Вирішення зазначеної проблеми можливе виключно шляхом прийняття узгодженого рішення Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади на рівні державної політики та нормативного регулювання

Науково-технічна рада вважає, що порушене питання має державне значення, стосується функціонування установ природно-заповідного фонду України та потребує невідкладного врегулювання на рівні Кабінету Міністрів України.

У зв'язку з викладеним просимо Кабінет Міністрів України:

1. Розглянути порушене питання як таке, що має державне значення та системний характер.
2. Доручити центральним органам виконавчої влади виробити єдиний підхід щодо оподаткування земель природно-заповідного фонду.
3. Розглянути можливість нормативного врегулювання зазначеного питання.
4. Вирішити питання компенсації втрат доходів місцевих бюджетів у разі застосування податкових пільг.
5. Створити міжвідомчу робочу групу за участю заінтересованих органів державної влади та установ природно-заповідного фонду для врегулювання зазначеного питання.

Члени Науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника та фахівці установи готові взяти участь у роботі міжвідомчої робочої групи,

підготовці пропозицій та напрацюванні узгоджених рішень щодо врегулювання зазначеного питання.

Про результати розгляду звернення просимо повідомити Карпатський біосферний заповідник у встановленому законодавством порядку.

Звернення схвалено на засіданні НТР 25 березня 2026 року.

**Перший заступник голови НТР,
заступник директора з наукової роботи,
д.б.н, професор**

Федір ГАМОР

**Секретар НТР, старший
науковий співробітник**

Алла КОЗУРАК

Прокуратура України
ОФІС ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА

вул. Різницька, 13/15, м. Київ, 01011 факс: (044) 280-26-03

e-mail: office@gp.gov.ua, web: www.gp.gov.ua

Код ЄДРПОУ 00034051

02.04.2026 № 12/5-11127ВІХ-26

На № _____ від _____

**Першому заступнику голови
Науково-технічної ради
Карпатського біосферного
заповідника
Федору ГАМОРУ
(для інформування інших
заявників)
cbr-rakhiv@ukr.net**

Ваше звернення щодо врегулювання правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду, яка створює ризики для належного функціонування державних природоохоронних установ та виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань та з інших питань, розглянуто.

Згідно зі ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 92, ст. 131-1 Конституції України організація і діяльність прокуратури визначаються виключно законами України.

Законом України «Про прокуратуру» не передбачено повноважень прокурора щодо законодавчого врегулювання норм податкового та бюджетного законодавства стосовно сплати земельного податку установами природно-заповідного фонду.

Водночас, відповідно до Положення про Міністерство фінансів України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375, Мінфін є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної фінансової, бюджетної та податкової політики.

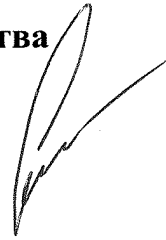
Відтак, у зв'язку з важливістю питання збереження належного функціонування державних природоохоронних наукових установ щодо забезпечення охорони та протипожежних заходів територій природно-заповідного фонду, здійснення наукової і природоохоронної діяльності,

виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України, Офісом Генерального прокурора до Міністерства фінансів України направлено лист з пропозицією здійснення дієвих заходів щодо нормативно-правового врегулювання порушених у Вашому зверненні питань.

Додаток: копія листа на 3 арк.

**Начальник відділу організації представництва
інтересів держави в суді в обласних
прокуратурах Спеціалізованої
екологічної прокуратури**

Максим СКРИПКА

Прокуратура України
ОФІС ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА

вул. Рівніська, 13/15, м. Київ, 01011 факс: (044) 280-26-03
e-mail: office@gp.gov.ua, web: www.gp.gov.ua
Код ЄДРПОУ 00034051

№ _____

На № _____

від _____

Міністру фінансів України
Сергію МАРЧЕНКУ

04071, м. Київ, вул. Межигірська, 11

Шановний Сергію Михайловичу!

До Офісу Генерального прокурора надійшли звернення трудового колективу та науково-технічної ради Карпатського біосферного заповідника, які надійшли з листами директора даної установи Рибак М.П., щодо врегулювання правової ситуації, пов'язаної із застосуванням податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду.

За доводами звернень наразі існує системна правова колізія у застосуванні земельного податку до установ природно-заповідного фонду, яка створює ризики для належного функціонування державних природоохоронних установ та виконання Україною міжнародних природоохоронних зобов'язань.

Як вказано у зверненнях, державна установа, що утримується за рахунок державного бюджету, змушена сплачувати податок державі за користування землями природно-заповідного фонду державної форми власності.

Так, Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України (наразі – Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України) у листуванні із Закарпатською обласною військовою адміністрацією та іншими органами державної влади вказало, що з урахуванням правового статусу Карпатського біосферного заповідника, як бюджетної, неприбуткової, природоохоронної, науково-дослідної установи міжнародного значення, та індивідуальної податкової консультації ДПС України від 24.03.2025 №1590/ПК/99-00-04-01-04, наданою Заповіднику, фінансування з Державного бюджету України на сплату земельного податку у 2025 році дана установа природно-заповідного фонду не потребує.

Однак, через непослідовність дій органів Державної податкової служби України, якими вказано спочатку про можливість застосування Заповідником пільги зі сплати земельного податку як науковою установою, відповідно до

Офіс Генерального прокурора
31.03.2025 №12/5-30338ВІХ-26

п. п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Податкового кодексу України, а пізніше у вересні 2025 року, за результатами перевірки Головним управлінням ДПС у Закарпатській області, підтверджено застосування Заповідником пільги зі сплати земельного податку у листопаді-грудні 2024 року та одночасно безпідставно уже з 01 січня 2025 року відмовлено Заповіднику у застосуванні цієї пільги, зобов'язано сплатити понад 52 млн грн податку та понад 5 млн грн штрафних санкцій.

Разом з тим, застосування Заповідником як науковою установою податкової пільги, встановленою законодавством України, пов'язується із значними втратами доходів місцевих бюджетів, зокрема за інформацією Закарпатської обласної військової адміністрації бюджети 7 територіальних громад у 2025 році зазнали втрат доходів на загальну суму 90,8 млн грн.

Отже, фактичне застосування податкових пільг для бюджетних наукових установ природно-заповідного фонду відбувається без визначення механізму компенсації втрат доходів місцевих бюджетів з державного бюджету, що призводить до перекидання фінансового навантаження з державного бюджету на окрему державну установу і це суперечить принципам збалансованості бюджетної системи, визначеним бюджетним законодавством України.

Відтак, на думку заявників, перерозподіл значних бюджетних коштів відбувається з державного бюджету до місцевих бюджетів без належного нормативного врегулювання і без компенсаційного механізму, що свідчить про відсутність системного механізму фінансового забезпечення витрат держави на утримання установ природно-заповідного фонду.

Водночас, у зверненнях трудового колективу Карпатського біосферного заповідника вказується на наявність системної правової невизначеності у застосуванні норм податкового та земельного законодавства щодо застосування індексації нормативної грошової оцінки земель та визначення бази оподаткування земель природно-заповідного фонду.

Податковими органами як підстава для застосування індексації при визначенні бази оподаткування земельним податком використовується коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель для сільськогосподарських угідь та для інших земель, який щорічно встановлюється Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру.

Однак, за доводами Карпатського біосферного заповідника, земельні ділянки, нормативну грошову оцінку яких проведено, підлягають індексації, тоді як для земельних ділянок за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, індексація не може застосовуватися до показника нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області, який використовується лише як розрахункова величина для визначення бази оподаткування, що підтверджується офіційним роз'ясненням Держгеокадастру та судовою практикою (справи № № 520/18997/23, 260/1547/25).

Так, за висновками судів у даних справах правова конструкція норми ст. 271 Податкового кодексу України не передбачає використання коефіцієнта індексації при визначення бази оподаткування щодо земельних ділянок нормативно - грошова оцінка яких не проведена.

Аналогічні проблеми виникають і в інших установах природно-заповідного фонду.

Так, у кримінальних провадженнях № 72024071000000006 та № 72025071000000008 розпочато досудове розслідування за фактами ухилення від сплати земельного податку упродовж 2019-2023 років посадовими особами Ужанського національного природного парку.

З матеріалів кримінальних проваджень вбачається, що місцевими радами, повноваження яких визначені ст. 12.4 Податкового кодексу України, за користування земельними ділянками з цільовим призначенням за кодом КВЦПЗ 04.03 «Для збереження та використання національних природних парків» встановлено максимальні розміри відсоткових ставок земельного податку, визначених податковим законодавством, що створює додаткове навантаження на державний бюджет України.

Отже, за відсутності чіткого нормативного врегулювання системної правової колізії у застосуванні податкового законодавства до земель природно-заповідного фонду для державних природоохоронних наукових установ створюються значні фінансові зобов'язання, що може призвести до виникнення чисельних податкових спорів і кримінально-правових наслідків для посадових осіб таких установ та, як наслідок, блокування їх діяльності.

З огляду на вищевказане, потребують вивчення та належного законодавчого врегулювання висвітлені у даному листі питання:

- щодо визначення єдиного підходу до застосування податкових пільг, передбачених ст. 12.4, п. п. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Податкового кодексу України, до бюджетних наукових установ природно-заповідного фонду;

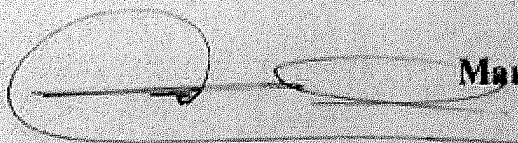
- визначення порядку формування бази оподаткування земель природно-заповідного фонду, зокрема щодо застосування індексації нормативної грошової оцінки земель, нормативну грошову оцінку яких не проведено;

- компенсації втрат доходів місцевих бюджетів, що виникають у зв'язку із застосуванням державою податкових пільг для наукових установ природно-заповідного фонду, відповідно до ст. 103 Бюджетного кодексу України

У зв'язку з важливістю питання збереження належного функціонування державних природоохоронних наукових установ щодо забезпечення охорони та протипожежних заходів територій природно-заповідного фонду, здійснення наукової і природоохоронної діяльності, виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань України, просимо здійснити дієві заходи щодо нормативно-правового врегулювання порушених питань.

З повагою

Заступник
Генерального прокурора

Максим КРИМ